МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО
СВЕТ
арадувл 1923 шера денз

№ 53 (2678)
КIиранди
1
июль
1962 шу
Мах 2 кеп.

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областнойи Грозненски городскойи комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета а орган
Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

Дика хоамаш

Сийлен цIи яккхара

Баьца дaараш, сомаш, массе тайпа комараш хьайоалача хана боккха лоархIам болаш да торгови базаш тараца Iалашъяр. Из болх беш я тайп-тайпарча къамех нах юкъе а боагIаш йола тха «Лесстройторга» тарни базера переработчикий бригада. Цхьайтта саг ва коммунистически къахьегама коллектив яха сийлен цIи яккхара къовсам лоаттабеш йолча тха бригадаца. Балха дийнахьа 50 а кхы совгIа а яьшкаш а еш, нормаш 160—170 процент кхоачашъю бригада хIара члено. Хьаеш йола продукци дика ю.

Шоай дешар а кхетам а лакхбеш, общественни балхаца хьинаре дакъа лоацаш ба бригада членаш. Балха тIехь къаьстта доккхий толамаш доах А. Шамурзаева, З. Юсупова, Арустамяна, Петрова, Стрелеца, Руденко, иштта кхычар.

А. ШАТАЕВ, бригадир.

Ханал хьалха

Соахка цу юкъагIа хийцачул 10 эзар сома маьха продукци дукхагIа ара а хецаш, валовии товарнии продукци арахецара ялх бетта план 27-ча июне кхоачашъяьй «Октябрьнефта» автоматикаи телемеханикаи цеха коллективо. Шера 14 эзар сома пайда луш йола 37 рационализаторски предложени юкъейихьай укх шера балха. Цеха дикагIа бола рационализатораш ба конструктор Лященко, коммунист Мищенко, комсомолка Барышева, болхло Ольховский, иштта кхыбараш.

Къаьстта дика къахьег коммунистически къахьегама коллектив яха цIи лелаеча электроналадочни лабораторе наладчикий кагирхой бригадо, механически участка группо, иштта кхычар а.

Л. МИХАЙЛОВ.

Дика толам

Пачхаьалкхенна 330 тонн мукх дIа а бенна, план тIехкхоачашъяьй Ачхой-Мартана района «Самашкинский» совхоза 1-ча отделене къахьегамхоша. ХIанз планал совгIа дIабала кийчбеш латташ 200 тонн мукх кхы а ба центральни хьатта. Балха нормаш 130—140 процент кхоачаш а еш, ялат дIалулга сихдара дика къахьег цу хьатта балхаш деча Алиева Дугас, Алисултанова Марусяс, Касумова Алпатус, Хасанова Майдас, хьатта заведующе Б. Асхабова.

Б. КЕЛОЕВ.

ПЛАН ТIЕХКХОАЧАШЪЯЬЙ

Ялх бетта план ханал хьалха кхоачашъяра социалистически декхараш тIаийцадар Грозненски крекинг-завода коллективо. Валови продукци яккхара 6 бетта план 28-ча июне кхоачаш а яь, из декхар толамца кхоачашдир цо. Цул совгIа, реагенташ кхоярца, рационализаторски предложенеш балха юкъекхувларца итташ эзараш сом Iоадаьд технологаша.

Къаьстта дика къахьегаш хилар нов. Регунов керте латтача номер 1—2 йолча установка коллектив. Ялх бетта валови продукци арахецара план 7 ди хьалха кхоачашъе вIаштIехьдаьлар цун. Духхьала электроэнерге, пара, хина кхомбарца 15 эзар сом кходе тардeннад установкерча технологий. ХIаьта, планах лаьрхIа хинначул 4 процент дукхагIа дегIаенай къахьегама овсарле а.

Белгалбаьнна дика болх беш хилар установкера технологаш воккхагIа вола оператор В. Валуский, оператор Н. Куницина, машинист В. Шахов, кхыбараш.

Дика къахьийгар валови продукци яккхара 6 бетта план 25-ча июне кхоачашъяьча нов. Овсянникова кулгалдеча номер 15—16 йолча установка коллективо а. ХIаьта, реагенташ кхоярца установка счета тIа массехк эзар сом кхо а деш балха овсарле дикка дегIайоалаьй цо.

Установкерча технологашта юкъе дикагIа барех лоархI воккхагIа вола оператор И. Захаров, оператор М. Идрисов, оператора помощник А. Алексеев, иштта кхыбараш.

М. ТУМГАЕВ.

РСФСР ЛАКХЕХЬАРА СОВЕТ ГУЛЪЯРА ХЬАКЪЕХЬАРА

РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумо **соцам бу:**

Российски Советски Федеративни Социалистически Республика 5-гIа хержача Лакхехьарча Совета ялхлагIа сесси 1962-ча шера 24 июле городе Москве гулъе.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Н. ОРГАНОВ.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь С. ОРЛОВ.

Москва, 1962 шу, 27 июнь.

Дагестански АССР. Геттара дика хьийкъа ялаташ кхаьчад республика кхашка. Хьокхилгеи оардилгеи къаьста а долаш, ка бола ялаташ чуэцаш латт колхозашкеи совхозашкеи. Дукхха механизатораш ба шоай агрегаташ геттара сиха лелаеш.

Сурта тIа: хьокхилгеи оардилгеи къаьста а долаш ялат чуэцаш боахк Кизилъюртовски района «Сулак» яхача колхозе. Р. Дика сурт.

ТАСС фотохроника.

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советe

Терко е еза пропашни культурай

(Гудермесеи Курчалойи районашкарча колхозашкеи совхозашкеи дIайийнача пропашни культурашта гIулакх делга во лелаш хиларах)

Гудермесеи Курчалойи районашкарча дукххача колхозашкеи совхозашкеи во лел дIайийнача пропашни культурашта гIулакх дара балхаш.

Баьча тохкамо хьахьокх, Гудермеса районерча «Октябра 40 шу», «Дружба» яхача колхозашка хIанз а йоккхача участкашка шекара свекла нийлхъяь а хьажкIашта хьалхара оасар даь а баланза хилар.

«Дружба» яхача совхоза цхьоалагIчеи кхоалагIчеи отделенешка 50 гектар гаргга шекара свеклаи 40 гектар хьажкIаши оасарах хьалйикъа латт. «Гудермесский» совхозе оасар ца деш латт 300 гектар хьажкIаш. Районе дIадийнача 26 гектар тхьамках 8 гектара мара оасар даьдац.

Укх шерарча хьалашка боккха лоархIам болаш да пропашни культурашта хий тохар. Бакъда, из гIулакх во леладу. «Дружба» совхозе хий деттача лаьтташ тIа дIайийнача хьажкIех аханешта мара хий техадац. Дикка дукхача пропашни культурашта хий техадац «Гудермесский» совхозе а.

Курчалой районерча Куйбышева цIерахча колхозе шекара свекла нийлхъяь баьннабац, хIаьта Ленина цIерахчеи XX партсъезда цIерахчеи колхозашка из болх во баьб. Дукххача колхозашка хьажкIашта гIулакх дара болх геттара мела лел.

«Новая жизнь», «Заветы Ильича» яхача, Жданова цIерахча, Куйбышева цIерахча колхозашка хьажкIашта хьалхара оасар даьдад 20—40 процент долча кхашта мара. 36 гектар долча тхьамках 11 гектара мара даьдац оасар. XX партсъезда цIерахча колхозе лерттIа доал ца дарах 2 гектар тхьамка доадаьд.

Гудермесеи Курчалойи районашка дIайийнача хIамашта гIулакх дара балхаш тIехьадусаш хилара бахьан да Гудермеса производственни территориальни управлене, лакхехьа хьоахаяьча районий райисполкомаша цу деша йоаггIаш йола терко ца яр, колхозхой, совхозий болхлой пропашни культурашта оасар де оарцагIа ца бахар, шекара свеклана, хьажкIашта, кхыча культурашта мугIарашта юкъера обработка яра балхашта механизаци ца яр. Уж балхаш дукхагIча даькъе кулгкара ду.

Юртбоахама продукташ яхареи кийчъяреи министерствас доагIача беса хьадехац производственни территориальни управленей, колхозий, совхозий кулгалхошкара, специалисташкара дIайийнача хIамашта шийханнахьа а дика а гIулакх дар.

Республика Министрий Совето Гудермеса производственни территориальни управленегара, Гудермесеи Курчалойи райисполкомашкара, цу районашкарча совхозий директорашкара, колхозий председателашкара хьадийхад дIайийнача хIамашта гIулакх дара даькъе мел дола кхоачамбоацараш сихха дIадоахилга, 1 июле кхачалехьа шекара свекла нийлхъяри пропашни культурашта оасар дари чакхдоаккхилга. МугIарашта юкъе оасар де мел эша тракторашиa культиваторашиa вIаштIехьъяха, царех хIара агрегато шин сменах диззача дийнахьа болх белга Iалашде. Колхозхойи совхозий болхлойи оасар де оарцагIбаха, болх дика бергболаш тIахьожам лоаттабе декхарийла а баьб уж.

5—10 июле кхачалехьа хий детташ долча дерригача лаьтташкарча пропашни культурашта вегетационни хий тоха деза, цу гIулакха эша нах а хий детта инвентарь а хьожае еза.

Министрий Совето иштта декхарийла ю кхыйола производственни территориальни управленеши райисполкомий председателаши дIайийнача хIамашта гIулакх дара балхашта лоаттабу тIахьожам чIоагIбе а пропашни культура хIара гектара шийханнахьеи дикеи оасар дергдолаш гIулакх вIаштIехьдаккха а.

Юртбоахама продукташ яхареи кийчъяреи министерство декхарийла яьй дIайийнача хIамашта гIулакх дара даькъера болх тоабелга, дIайийнача хIамашта НРВ еттилга производственни территориальни управленешкара чIоаггIа хьадеха.

БАШКИРСКИ мехкдаьтта—30 шу

УФА, 29 июнь. (ТАСС). Шоай цIей дездеш ба Башкире мехкдаьттахой. 30 шу хьалхагIа 1932 шера майиюнь бетташка Урала къулбехьарча босешкахь Ишимбаево яхача юрта гаьна йоаццаш крае эггара хьалха хьайийлар «Iаьржа дошув» доалла моттигаш. Цунца юхь дIайолайир Башкире меттел, мехка малхбоалехьарча районашка а мехкдаьтта промышленность дегIайоалаяра.

ТАСС корреспондентаца ше къамаьл деча хана Башкирски совнархоза председатела, Социалистически Къахьегама Турпала С. И. Кувыкина аьлар:

— Ткъаь итт шу — исторически лоаца ха я. Цхьабакъда, укх тIеххьарча хана чIоаггIа дегIаенай Башкире мехкдаьтта промышленность. Итташ миллионаш тонн «Iаьржа дошуви» миллиардаш кубометр гази еннай цун промыслаша мехка. ХIанз мехкдаьтта даккхара мехка шоллагIа моттиг лоац республико.

Iалаьмате чIоагIа дегIайоагIаргйолаш я Башкирски мехкдаьтта база. Республика территоре хьайийлай мехкдаьттеи гази доалла 100 совгIа моттиг, царех ахаш гаргга яраш хIанз пайда эцаш я. Къаьстта чIоагIа йIаьхий я Шкапавски, Туймазински, дукха ха йоаццаш республика къилбаседенгахьа хьайийла йоккхача Арланера мехкдаьтта доалла моттигаш.

«ШоллагIа Баку» хьаяр — Коммунистически партена карагIдаьнна доккха исторически хIама да, советски халкъа карагIдаьнна сийлахь турпалера гIулакх да. Цу районера мехкдаьттеи мехкдаьтта продукташи хийцца дIаух Казахстана, Алтая целинни лаьтташка, СибарегIарча гIишлошка.

Башкире мехкдаьтта промышленность дегIаух даьхен Iилманеи техниканеи карагIдаьннараш шерра практикана юкъекххахьара ларда тIа. КердагIа йолча оборудованецеи аппаратурацеи кийчъеш я промыслаш, тIа-тIа дукхагIа механизаци ю балхашта, юкъекхувл автоматика, телемеханика, электроника.

Доккхий толамаш даьхад мехкдаьтта даккхара способаш тоаяра. Туймазерча мехкдаьтта Iилмахой новкъосталца 1948 шера мехка эггара хьалха балха юкъе йоалайир законтурни заводнени — скважинашкара хьалдоагIа мехкдаьтта алсамдаккхара эггара дикагIа йола метод. Мехкдаьтта доалла керттера моттигаш хIанз цу способах пайда эцаш а цудухьа Iалаьмате дукха ахча кходеш а я.

Дукха къахьийгад республика мехкдаьттахоша тохаш дола бурув сихдара. ХIанз дикагIа йолча А. Аллаярова, Д. Михайлова, Р. Гайфуллина, И. Поляковске, А. Шакшина, А. Гафарова, кхычар дикагIа йолча бригадаша шера 20—25 эзар метр бурув тох. Из да даьхен машинаш — дунен тIа шоашта нийсса кхы доаца турбобураши электробураши шерра юкъедахьарах хьахиннар.

Доккха мехкдаьтта... Цо эргаьккхай хьалха тIехьайиса хинна Башкири, чIоаггIа дегIаена промышленность а йолаш йола республика яьй цунах. Укхаза да хIанз керда машинаькъаш, тIо-наькъаш, низ бола электростанцеш, электропередачай линеш, мехкдаьттацара балхаш де эшаш йола машинаш ю йоккхий заводаш, мехкдаьтта Iилма-тохкамеи дешареи институташ, техникумаш. Укх тIеххьарча шерашка иттанега дIакхоачаш керда городаши болхлой поселкаши хьалхиннай республике.

Башкирски мехкдаьтта ткъаь итт шу дузача денна доккхийча толамашца накъа боагIа республика къахьегамхой — хIанзале а планал совгIа деннад итташ эзараш тонн коача доагор, миллионаш кубометраш газ.

Август бетта чотах

Тарно-мебельни комбината цехашта юкъе хьалха латт Столяров Петр керте вола металлически тарни цех. Цу цеха коллективо ялх бетта валови продукци арахецара план пхе бетта кхоачаш а яь хIанз август бетта чотах болх бу. Планал совгIа арахийца продукци 55 эзар сома маьха я.

Ялх бетта вIаштта комбината дIа-юха луш йола ЦIе байракх я коммунистически къахьегама цIи лелаеш йолча цу цеха коллективага.

Цехо арахец аьшка бешкаш, кIаьдача мебела эша пружинаш, иштта кхыйола кагий металлически изделеш.

Къаьстта чIоагIагIа къахьег Мордашева кулгалдеча бригада коллективо. Дийнахьара балха задани 200 бешка йолча метте, цар арахец 250 бешка.

Дика болх беш ба станочник Даудов Бауди, закатчик Газиков Осман, ах-автомата сварщик Дементьев Петр, кхыбараш.

Металлически тарни цеха коллектива къахьегамхой шоай коталонах кхоачамбаь ца Iеш кхы дIахо а къахьегаш ба семилетка диълагIча шера план ханал дукхха а хьалха кхоачашъяьь яккхара.

А. ДОДОВ.

Сурта тIа: делкъийна салоIача хана цеха болхлой группана газет дешаш воалл мастер Рязанов.

И. Плиева сурт.

Беррига низ— ялат чуийца даккхара

Дика кийчо а яь дIадоладир Сунженски района Ленина цIерахча колхозо ка бола ялат чуэцилга. Эггара хьалхарча дийнахьа 8 комбайн ара а яьнна, колхозо дIабийна 279 гектар мукх кхаь дийнахьа чуийца баьккхар. Норма 10 гектар йолча метте, дийнахьа 15—20 гектар а оардаш, дика балхаш дир комбайнераша К. Какаева, М. Мадаева, С. Хадуева.

ХIара гектара тIара юккъера лаьрхIача 20,3 центнер мукх баьлар. Планах дIаяла езар 2.700 центнер йолча метте, 2827 центнер дIа а луш, районе эггара хьалха кхоачашйир колхозо пачхаьалкхенна мукх дIабалара план.

ХIанз чуийнна кIа чуэцаш ба колхоза механизатораш. Чуэца деза 1142 гектар кIа лаьрхIача ханал хьалха чуийца даккха дош деннад комбайнераша. КIа хьокхаш йоахка комбайнаш сайца ца латтийтара дика къахьег шофераша С. Бациева, Т. Джаналиева, трактористаша В. Туртазова, М. Бахарчиева.

ХIара дийнахьа 90—100 тонн ялат доассадеш, докъадеш, дотташ шоай балхах дика ка йоал хьаттарча болхлой Хачукаева Залимата, Алапаева Маккий, Кабаева Минай, Бакаева Зулай, иштта кхычар а. Ерригача технико сацданза дика болх белга Iалашду Османов Iисаси монтера Яковлев Иванеи.

Цу тайппара, беррига къахьегамхой цхьатарра оарцагIбаьннаб ка бола ялат ханнахьа чуийца даккхара.

Я. КАГИРОВ.

ГУРАХЬА ДIАЙИЙНА КУЛЬТУРАШ 25-ча ИЮНЕ ЧУЭЦАРАХ ЙОЛА СВОДКА

(план кхоачашъяр проценташца)

Производственни управленеши цар районаши	хьекхад	хьекхачох аьрдад
ГРОЗНЕНСКИ	**63**	**67**
Ачхой-Мартана	60	58
Грозненски	69	67
Советски	—	—
Урус-Мартана	38	74
ГУДЕРМЕССКИ	**52**	**73**
Ведана	29	100
Гудермесски	77	69
Курчалой	23	100
Ножай-Юрта	13	100
Шаьла	58	66
НАУРСКИ	**74**	**78**
Надтеречни	59	88
Наурски	97	76
Шелковской	63	71
СУНЖЕНСКИ	**24**	**63**
г. МагIалбик	30	48
Наьсарен	5	13
Первомайски	3	100
Сунженски	27	72
«Хьайбаш кхоабача» треста боахамаш	**59**	**82**
Совнархоза совхозаш	**99**	**76**
Республикера итогаш	**55**	**72**

Ялат дIайийдеча пункташка тIакхухьа ялат хIара денна тIадетталу. Грозненски, Наурски, кхыча районий дукххача колхозашеи совхозашеи пачхаьалкхенга ялат дохкара план (хьажкIаш йоацаш) хIанззехьа кхоачашъяьй.

Ялат хьаккхара ударникашкара Сухоруков Иванагареи, Климов Михаилагареи хьокхам а эцаш, механизатораша шоай нормаш тIеxкхоачашъю, цхьаккха а фийг ца боабеш ялат сихагIа чуийца даккхара яхь шеръю.

Укх шерара ахка ше къаьстта да: «Дружба» яхача гудермесски совхоза кхоалагIча отделене болх дика лел яхилга — балхий ерригa комплекс дика вIашагIйоллар да, цхьан ханна, вIаштIеххьа ду ялат хьаккхара, ардара, ча вIашкатохара, мукъадаьнна лаьтта ахара, цу тIа хьажкIаш дIаера балхаш. Наурски районерча «Россия» яхача колхозо ялаташ чуэцара балхаш во ца дойя а, ялаташ чуийцачул тIехьагIа лаьтташ цIенделга во леладу, мукъадаьннача лаьтташка хIама дIаде хIанз а болабеннабац.

Ялаташ чуэцара балхаш харцахьа ду Грозненски района цхьадолча боахамаша. Хьаккхари ардари къаьста а долаш шийханнахьа ялаташ чуэца доладанзар «Аргун» яхача колхозо, цига духхьала комбайнаца хьокхкашехьа а ардар толашагIа лаьрхIар. Цудухьа ялат дукхагIа дов.

ХIаьта маца оахаргда лаьтташ, маца дIаювргъя мукъадаьннача лаьтташка хьажкIаш? Цунна дукха сагото еш бац уж.

Цу тайпарча гIулакхашца машар лелабе йиш яц. ХIара сахьат боккха лоархIам болаш да. Къахьегам дикагIа вIашагIболла беза, болх комплексни хьисапе бе беза. Из толама лард я.

Толамаш къахьегамца доах

Эггара лоархIамера ши культура — хьажкIаши шекара свеклаи — дикагIа долча 12 эзар гектара тIа дIайийнай Шаьла районе. Цу культурашта гIулакх деш болча къахьегамхошта эггара бехктокхамегIара ха хьаэттай хIанз.

Цхьатарра нийсача квадратех хьалтIаьнна латта онк дола хьажкIаши Iаьржа лаьттеи мара кхы хIама доацаш цIена я «Шалинский» совхоза кхоалагIча отделене хьажкIий участок. Иштта йоакхо ещ лелаю отделенерча къахьегамхоша 460 гектар шекара свекла а. Герменчуггий балхаш дика лел. Чуийца доалаш латт ка бола ялат. ШозлагIа дIайийнай 300 гектар гаргга хьажкIаш. 3.000 тонн силос дIаеллай. Пропашни культурашта дика гIулакх ду.

Ши-шегIа хьахинна дац уж толамаш. Къахьегамхошта юкъе агитационни-кхетама болх дика оттабарах, къахьегам хьисапаца вIаштIехьбаккхарах доахаденнад уж. КПСС XXII съезда материалаш, КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш, парте Центральни Комитетои СССР Министрий Советои юрташкарча къахьегамхошка даь Кхайкарал, социалистически яхьа итогаш, иштта кхыйола материалаш къахьегамхошта дIайовзийтаташ хадданза болх беш 26 агитатор ва. Укхаза дикагIа бола агитаторашца юкъе цхьалхой: управляющи Небиев, коммунистически яхьа цIи яккхара коллектив къовсам лелабеш йолча тракторни бригада бригадир Кузнецов, кхалнахьа совета председатель Ибрагимова, МТФ бригадир Юсупов, иштта кхыбараш.

Дика вIаштIехьъяьккхай отделене гойтара агитаци а. Наькъашка, тракторни бригаде, МТФ, наьха бIарг тIаотташ йолча кхыча моттигашка латт лозунгаши тIахьехамаши яздаь аьшка щиташ. Социалистически яхьа итогаш хьа а хьокхаш хьокхамий доска латт отделене контора хьалхашка.

ЧIоагIа тоам хул тракторни бригада цIеча уголоке дIачуваьлча. ДIачувоаллача метте латт Iалаьмате хоза кийчъяь «Сийлахь-доккхача де лерхIачунга» яха стенд. Цунна улув хьалтеха доахк: КПСС ЦК-аи СССР Министрий Советои юрташкарча къахьегамхошка даь Кхайкарал, района, совхоза, отделене тIаийца социалистически декхараш, Шаьла района «маякашта» Зармаева, Джамалаева, Дадаева, иштта кхычарна хетаяь плакаташ. Истола тIа дада газеташ, журналаш, книжкаш, царех дукхагIдараш юрта боахамерча дикагIа болча къахьегамхой опыт ювцаш да, хан-ханнахьа арайоах «Къахьегама листокаш», «Молнеш». Механизаторашта дика салаIара мел эшар Iалашдаьд.

Иштта дика кийчъяь я шурий-товарни ферма цIе уголок а.

Дика вIаштIехьбаьккхача агитационно-кхетамеи организаторскии балхо чIоагIа новкъостал ду семилетка диълагIча шера тIаийца декхараш толамца кхоачашдара отделене къахьегамхой оарцагIбаха.

Б. АБАЕВ, КПСС Шаьла райкома пропагандаи агитацеи отдела заведующи.

Керда техника арахец

Керда техника арахецара даькъе боккха толам баьккхаб «Красный молот» завода коллективо: хьа а яь арахийцай мехкдаьтта чакхдоахача заводашта эшаш йола хьалхара ялх бункер-дозатор. ХIара бункер 150 литр чуйодаш а минута 3—5 килограмм чакхъяккха низ кхоачаш а я.

— Кердача продукце хьалхара парти кийчъяра хьакъехьара сий дола декхар инструментальщикий коллективана тIадиллар, — йоах 7-ча цеха начальника Цыганкова. — Цо из декхар сийленца кхоачаш а дир. ЧIоагIа чоалхане гIулакх дар бункераш-дозатораш арахецилга, хIана аьлча хьалхагIа тха заводе а мехкдаьтта чакхдоахача кхыча промышленносте а ца хинна, керда техника я из.

Бункера-дозатора деталаш кийчъеш къаьстта дика къахьийгар токараша Маслова, Двойникова, Колкова, Мосиенко, Осипова, шлифовальщика Васильева. Бункераш-дозатораш вIашагIъехкар слесараша Хирновеи Раковеи.

И. МАЙОРОВ.

ШКОЛА ЙОАКХО ЕЛГА—ДЕРРИГАЧА ХАЛКЪА ГIУЛАКХ

28-ча июне арадаьннача «Сердало» газета тIа оаха хоам баьча тайпара, школа вахарцара бувзам чIоагIбара хьакъехьара закон кхоачашдара хетаяь совещани хилар 26-ча июне городе Грозне. Цу дешах доклад йир КПСС обкома секретара нов. Б. Г. Габисова.

Керттера декхараш

Ер тIеххьара шераш, — аьлар нов Габисова, — халкъа дешара системе бокъонца революционни хувцамаш хинна шераш да. Овлан тIара хувцалу дешархой Iомабарен кхетабарен гIулакх. Школа тIа-тIа гаргатIа йода вахара, коммунизм хьалъяра практикана.

Коммунизм хьалъяра юкъарча плана лоархIамера дакъа да школа эргайоаккхилга. Цудухьа бу цу гIулакха селла боккха лоархIам. ХIанз дукха ха йоаццаш парте Центральни Комитето Ерригроссийски совещани а яь, цига чIоагIа дийцар школа вахарцара бувзам чIоагIбара хьакъехьара закон кхоачаш мишта ду яхаш дола дош.

Школа эргаяккха йолаелча денз дукха хIамаш даьд вай республике а. Лоадама хIама ца эшшаш берригa бахархой дешаш ба ала йиш я. Бераш а кхийнараш а дешаш ба. Укх тайпара масалаш доаладергда аз. Сержень-Юртарча бархI шерарча школе хьайийлай болх берашта деша сайрийнара школа. КхоалагIча — ворхIлагIча классашка дешаш 116 саг ва укхаза. БIарчча дезалаш а багIа цига деша. Шекара завода болхло Ахматов Шаип ший сесагаца Ахматова Нахапаца, «Джалка» совхоза свекловодаца, ялхлагIча классе дешаш ва. Радуева Нажий кхо бер Iуйрийна деша ух, хIаьта из шеи цун йоккхагIа йола йоIи — сайрийнарча школе дешаш ба. Вай республикера къахьегамхой дешара чIоагIа тIакхувш хилар хьахьокх цу масалаша.

Шерагара шерага дукха а дукхагIа хул дешархой. Нагахьа санна 1957—1958 дешара шера 81 эзар дешархои дIадахача дешара шера 153,3 эзар дешархои деша ваьгIавале, укх хьатIадоагIача 1962—1963 дешара шера дешаш хургва 180 эзар дешархо. Эшшаш дола хьалаш хьаде деза царна.

Эггара лоархIамерчарех цхьа декхар да укх хьатIадоагIача дешара шера ворхI шерарча дешаргара массане а бархI шера дешарга довлар дизза чакхдоаккхилгеи цхьайтта шерарча юкъерча школе производственни дешар а дешархой профессиональни кийчбелга а дIахо шерделгеи. Ала деза, школа эргаяккхара даькъе цIенхаштта дола кхоачамбоацараш хилийтад просвещене министерствас, парте райкомашеи горкомашеи, моттигашкарча советски органаша, халкъа образоване отделаша. Школа эргайоаккхилга мела лийннад цхьацца-йолча моттигашка, школа дешара-материальни база чIоагIъяраи шеръяраи хIама даь дац. Из бахьан долаш кхоачамхиллал классаш, дешара кабинеташ, школьни мастерскеш, иштта кхыдараш доацаш дукха а бархI шерара школаш я. Иштта цу хьала тIа я Ножай-Юрта районера Бельтински, Замай-Юрта Чург - Изроевски школаш, Шаьла районера Ново-Жизненски, Герменчугски, Ново-Атагински, Мескер-Юртара школаш, Надтеречни, Грозненски, Советски, иштта кхыча районашкара цхьайола школаш. Просвещене министерствас, парте районни комитеташа, райисполкомаша йоакхо яьяц бархI шерара школаш еча школашта эша хьалаш хьадара, хIаьта дукххача промышленни предприятей, совхозий, колхозий кулгалхоша шоай декхар лархIац лоархIам болча цу пачхьалкхен гIулакха дакъа лоацилга. Иштарча гIулакххаца тоам лелабе йиш яц. Школа йоакхо елга дерригача халкъа гIулакх да! Дешара гIулакх эргадоаккхилга толамца чакхдаккхара школана новкъостал делга ерригача вай организацей декхар да.

Вайна хьалхашка латтача декхарех керттереи лоархIамереи цхьа декхар да дерригача берашка бархI шерара дешар дешийтилга чакхдоаккхийтилга. Цхьабакъда массанега дешийтара закон республике шерага-шерага кхоачашдеш дац. Деша ха йолча берий хIанз а бокъонца учет яь яланза дукха районаш я. Масала, Надтеречни, Шаьла, Советски, иштта кхыча районий дукххача юрташка алхха наIарга а ухаш мара яьяц учет, наIарга бахача шоашка хьааьннар юртий Советашкарча книжкаш тIарча йоазонашца нийсдаь дац. Советски районерча Асланбек — Шериповски школе соахка вIалла учет ца еш а баьгIа, алхха май бетта болабелар из е. Из бахьан долаш деша дахка дезача берех 45 бер дисар спискаш тIа доацаш. Алхха цу тайпара гIулакхаш хилар бахьан долаш соахкара дешара шу долалуш деша ца доагIаш дисар деша дагIа ха йола 1247 бер. ХIаьта царех 457 бер кхы тIехьагIа а деша ца доагIаш дисар. Цул совнагIа дешара шу чакхдалалехьа школера дIадаьлар эзарнел дукхагIа бераш. Къаьстта во дар из гIулакх Наьсарен, Грозненски, Надтеречни, Урус-Мартана районашка. Цу гIулакха бехке я берий даьшта-ноаношта юкъе даим кхетама болх а ца беш, массанега дешийтара закон футтаройна телхадераш ловргбоацаш дола хьал а ца оттадеш ягIа моттигашкара партийнии советскии организацеш, школай кулгалхой, хьехархой.

Де дезар фуд? Парте райкомаш, райисполкомаш, комсомола райкомаш, юртий Советаш, просвещене министерство, школаш декхарийла я:

юртий Советашкарча книжкаш тIарча йоазонашка бокъонца хьажа а хьожаш, деша дагIа ха мел йолча берий бокъонцеи цIенеи учет елга Iалашде;

колхозашка, совхозашка, предприятешка болх беш дола деша дагIа ха йола деррига бераш дайза а дайза, ужаш деша дIахьожаде;

школашта гаьна даха бераш массе дийнахьа школашка хьакхувлилга колхозий, совхозий, предприятей кулгалхошкара тIагIертта хьадеха;

массанега дешийтара фондаш ханнахьа вIашагIтоха а уж нийса дIаахийта а;

массанахьа массанега дешийтара депутатски, комсомольски, пионерски посташ хьае а хадданза цар болх белга Iалашде а;

массанега дешийтара закон футтаройна телхадераш административни а общественни а наькъаца бехктокхаме увза.

Терко е дешара-материальни база

Дешара гIулакх хоадамболлаш тоадара, берриганешка дешийтара закон кхоачашдара школай дешара-материальни база чIоагIъе еза, эггара хьалха бархIшера школашка а еш.

ХIанз цхьайолча районашка школаш шеръеш латт, йолаш йолча школай зданешта классни цIенош хьатIадара чотах. Иштта школаш шеръеш латт Сунженски, Ножай-Юрта, Шелковской, кхыйолча районашка.

ДукхагIа хулаш йоагIа школай дешара оборудовани. Укх шера 15 эзар парт, 210 токарни станок, 500 верстак, 360 хIамаш тега машин, 10 радиоузел, кхыйола дукха оборудовани кхоачаргья царга. Цхьабакъда, дикка дукхача школай материальни база хIанз а мела я. Гарггарча цхьан бетта — цхьан бетта ах бетта просвещене министерства, халкъа образоване отделаша, школаша советски органашца цхьана масса оагIорахьара уйла а яь хIара школа, хIара района дешара-материальни база вIашагIйоллара шин шера лаьрхIа перспективни план оттае еза. Парте райкомаши горкомаши цу планашка хьажа еза, хIаьта уж кхоачашъяра чIоаггIа тIахьожам оттабе беза, цу даькъе масса оагIорахьара новкъостал а деш.

Школах дола Закон тIайицачул тIехьагIа дIадахача шерашка боккха болх баьб республике производственни дешар вIаштIехьдоаккхаш. Дукхача школашка вIашагIъеххай дика мастерскеш, предприятешка, колхозийи совхозийи фермашка, кхашка производственни гIулакхаш Iомаделга вIаштIехьдаькхад. «Красный молот» завода, нефтемаслозавода, химически, Новогрозненски, Ассиновски консервни заводий, производственно-товарни контора, «Красный пахарь», «Победа» яхача колхозий, «Ермоловский», «Шалинский» совхозий коллективаша шоай подшефни школашта производственни гIулакхаш Iомадара дика хьалаш хьадаьд. Дукххача цхьайтта шера школаша арахец квалифицированни специалисташ — механизатораш, полеводаш, баьца даараши комсаши лелаераш, токараш, слесараш, электромонтераш, автомашинаш лехкараш.

Бакъда производственни дешар Iомадара даькъе хIанз а дукха цIенхашттара кхоачамбоацараш да. Дукххача хана лелае латтан участкаш дIахьожаянза, дешара кабинеташкарча оборудованена, хIанзарча ханарча юртбоахама техникана, иштта кхыдараштa кхоачамбоацаш юрташка школаш я. Цунца совнархозо, промышленни предприятеша, колхозаша, совхозаша во кхоачашду производственни дешара лаьрхIа дешара цехаш, пролеташ, участкаш хьалъярах, ерригача юрташкарча цхьайтта шера школашта лаьттан участкаш, эшаш йола хIанзарча ханара юртбоахама техника дIахьожаярах дола КПСС ЦК РСФСР гIолларча Бюро, КПСС Нохч-ГIалгIай обкома бюро соцамаш. Гучох, хьакхаьчай уж решенеш кхоачашъелга доагIача беса цIенхаштта хьадеха деза ха.

Йицъялийта йиш яц сайрийнара школаш

Халкъа образоване системе школаш эргаяьха тоаярах долча Закона тIа йоккха моттиг дIалоац болх беш болча кагийча наьхеи заочни дешареи сайрийнарча, сменни, сезонни школаша. Производстве болх бешшехьа а кагирхой школашкеи заочни юкъерча школеи дешаш 11.147 саг хиннав. КIезиг-дукха тоаеннай цу школай материальни база, дукхагIа ба квалифицированни хьехархой. Бакъда, хIанз а деррига де мел доагIар даь даьннадац. Болх беш болча кагирхой школай сеть сихха дегIаягIац. Совнархоз, предприятей, совхозий кулгалхой, дукхагIа йолча школай шоай помещенеш йоаццашехьа а царна уж хьалъяра йоакхо еш бац. Дешара кабинеташ оборудованешца Iалашъяра эша ахча а хьахецац цар, занятеш дика дIаяхьа йиш хургйола хьалаш дешархошта Iалашдац. Моттигаш нийслу сайрийнарча школашка деша багIараш дукха ха яккха командировке ухийташ, отпускай хьакъехьара льготаш царна ца телаш, иштта кхы дIахо а. Из бахьан долаш дешара тIехьабус уж, хIаьта дешарах дIабувлаш а моттигаш нийслу. Боахама кулгалхой болх беш болча кагирхой школашкарча дешархой гIулакхашка дикагIа хьажа беза. Партеи правительстваи указанеш кхоачашъе а болх беш болча кагирхошта дешара эша хьалаш хьаде а декхарийла ба уж.

ДикагIбарий опыт йоаржае

Школай лоархIамегIа дарех декхараш да хьехара гIулакх тоадар. Республике кIезига бац бокъонца бола, дешар дика ховш, къахьегам безаш кагирхой хьалкхебеш бола педагогически къахьегама мастераш. Бакъда, болаш ба шоай гIулакх бе-башха ца хеташ леладеш бола кхыбола хьехархой а.

Республика просвещене министерствас дешархошка массехк контрольни болх а язбайта гучадаьккхар цхьаболча хьехархоша хьийхача дешархошта дешар во ховлга. Гор. Гудермеса № 12 йолча школа-интерната ворхIлагIча классашкарча 52 дешархочох оценка «кхоъ» йолаш контрольни болх кхоачашбаьб шинне, хIаьта вокхар «цаIи», «шиъи» йолаш. Фу ала йиш я ше хьийхараштa цу тайпара «хьехам» беннача хьехархочох? Новкъадале а, кIезига яц цу тайпара моттигаш.

Дешара-кхетама балха юкъе дукха кIезигагIа хургдар кхоачамбоацараш, нагахьа санна дикагIа болча хьехархой опыт Iома а еш балха вай юкъеозаре. Ховш ма дий, вай республике шоаш хьийхарех шин шера цхьан классе вагIаш дешархо воацаш шоаш хьехаш хиларах доккхал де йиш йолаш 156 хьехархо волга.

* * *

Нов. Габисова дика доашхаш дувц дешархой бригадай балхах, школай-интернатий гIулакхех, дувц республикера школаш квалифицированни хьехархой кадраща Iалашъяра хьакъехьа беча балхах. Цо белгалдоаккх, цхьайолча моттигашка хIанз а хьехархошца ца доагIа гIулакхаш леладеш хилар, хIаьта моттигашкарча партийнии советскии организацеша уж соцадац, хьехархой бахара а культурни салаIара а йоагIаш йола йоакхо яц. Из эггара хьалха Наьсарени Урус-Мартанеи районашта доагIа. ДIахо нов. Габисова белгалдоаккх, хьехархой квартиращца Iалашбара а, кхы царна эшар лоаттадара а йоакхо е езилга.

Ший доклада тIеххьара дакъа нов. Габисова хетаду школаш хьалъяра. Цо белгалдоаккх, 1959—1961 шерашка вайцига 52 школеи 118 классни цIаи хьалдаь хилар. Цу хана хьалъяьй 80 совгIа дешара производственни мастерскеш, школашта-интернаташта 1.110 моттиг йола йиъ общежити, хьехархошта 262 квартира. Цунах кхоачамбаь Iе йиш яц. Керда школаш хьалъяра гIулакх мела лел. «Чечингстрой» тресто (управляющи нов. Кашлинский), совнархоза гIишлош хьалъю управлене (начальник нов. Сидоров) хIанз а де мел доагIар даь дац сихха а дика а школаш хьалъяйтара, графиках лаьрхIача хана хьалъяь а яьха уж дIателийтара. ХIара школа хьалъеш мел латтача моттигашка оттае еза профсоюзнии, комсомольскии, депутатскийи тIахьожама посташ, ший ханнахьа цига долаш долча кхоачамбоацарех цар хоам бергболаш.

Ший доклад йистейоаллаш нов. Габисова белгалдоаккх, советски школа хьалхашка коммунизм хьалъераш кхетамцакхебара даькъе сийлахь-доккха декхараш латташ хилар. Уж декхараш толамца кхоачашдар — партеи дерригача советски халкъеи эггара дезагIа дола гIулакх!

Школа вахар чухь хинна доккхий хувцамаш

Школа вахарцара бувзам чIоагIбареи халкъа образоване система кхы дIахо а дегIайоалаяреи хьакъехьара закон тIайицачул тIехьагIа даьннача кхаь шера дукха хувцамаш хиннад. Уж хувцамаш дийцар къамаьлаш даьча дукханеша. Шоайцига дика материально-технически база хьалъяь хилар дийцар № 21 йолча школа завуча нов. **Калашниковас.** Барзкъаш тега, дахчан хIамаш ю. слесарни мастерскеш я, токарни цех я. Токара, краснодеревщика, слесара, барзкъаш тегара, лаборантка говзалаш Iомаю школе дешархоша. Лаборанткаш хургбараш ПТК Iомалу. Цига царна лаьрхIа помещени а Iомабалара эша оборудовани а хьожаяьй.

Производственни къахьегамо гIо даьд дешара гIулакх тоадара а дешар дикагIа кхетадара а. Лакхбеннаб комсомольцашца-производственникашца айхха бувзам лелабеш йолча школьни комсомольски организаце лоархIам. Шефаша — коммунистически къахьегама бригадаша — дакъа а лоацаш комсомольски собранеш хул каст-каста.

Школера В. И. Ленина музей а, эксперимента порядках школе дIайолаяь «Политически кхетамий лардаш» яха курс геттара чIоагIа раьза хинна дешархоша тIаэцар а дувц нов. Калашниковас. Цо иштта, де деза аьнна, белгалдоах дукха гIулакхаш. Школай юкъара мастерскеш хьалъелга сихде дезаш, производственни дешара луш дола сахьаташ 9—11 классашка кIезиг-дукха чухнахьа а даьха, эрсий метта, математика, черченена 1—2 сахьат тIатехача бакъахьа хургдолаш лерхI нов. Калашниковас. Цунна хетачох 5—10 классашка лакхехьарча классашка дIачубоалача хана экзаменаш хеттилга де деза эрсий меттаи математиканеи.

Дикка хувцамаш хиннад хьехара методике а. Уж хувцамаш дийцар №35 йолча школа эрсий мотт хьехаш йолча нов. **Пивневас.** Липецки хьехархой опытах пайда а эцаш, урока структура хийцай № 35 йолча школе. Из даьча хана юххьанца цхьаццаболча хьехархоша гIалаташ дора. Iомадаьр берашка хоаттилга, цIагIа де деннача балхашта тохкам белга ца а деш дутар цар. Оценкаш урок чакхйоаллаш Iооттайора, тетрадашка хьажацар. Ужаш дIа а кхетабаь нийсача новкъа баха боийзар. Цхьабакъда юххьанца хиннача цу кхоачамбоацараша кхераванзар цхьаккха а. Коллективерча дукха а дукхагIчар нийса кхетадир липецки хьехархой опыта маIан. Из маIан иштта да: урока луш йолча 45 минута бераштa хьеха а деза, цар фу Iомадаьд гуш хила а деза. Дешилга дукха а хьинарегIа леладу дешархоша, дешарах кхетилга лакхденнад. Лакхехьарча классашка дIа чу ца доалаш дуса бераш тIехь-тIехьа кIезигагIа хул.

Хьалхарчул дукха а дикагIа дешар ховш а дикка камаьхал а йоалаш къахьега Iомалуш а ба № 35 йолча школа дешархой.

Ведана района школашкара кердадараш дийцар райисполкома председателa заместителa нов. **Ахматукаевас.** ХIара бархI шерарчеи юкъерчеи школе мастерске, школера дешара-опытни участок я. Хьехаш дола массе предмет района вахарца, коммунизм хьалъяра практикаца айхха бувзам болаш хьех.

Къамаьлаш даьча массане а белгалдоахар дикагIа болча хьехархой опыт, деррига бераш дешарах дика кхетилга Iалашдаьча Ростовен Лепецкаи дикагIа йолча школай опыт шерра дIайоаржаянза ярг ца хилар. Цхьабакъда вай школашка хIанзалца хьабаьчул дикагIа болх байтара, къамаьлаш даьраша белгалдаьххача тайпара, сихха кхоачашде деза тIехьадаха йиш а йоацаш хьалхашка латта дукха гIулакхаш, эггара хьалха де дезар да школаш хьалъелга дикагIа леладелга.

Тоаде школаш хьалъяра гIулакх

Совещане дакъа лоацаш хиннараша чIоаггIа критика йир «Чечингстрой» треста управляющена нов. Кашлинскена. Эггара хьалхагIа даьчарца дир цо совещане къамаьл, хIаьта школай гIишлош хьалъяра гIулакх геттара тайна лелача кепара хьахьокха а веннавар из. Нагахьа санна нов. Кашлинске яхачох тийшача, долла хIама дика вIаштIехьдаьннад. Ханнахьа хьалъяь яргья школаш. Цхьацанахьа балхаш хьелуш моттигаш-м хиннай, цхьабакъда, цу гIулакха бехке бараш «Чечингстрой» треста болхлой а боацаш, тайп-тайпара организацеш я.

Нов. Кашлинске даьча цу къамаьла раьза цхьаккха а хилланзар. Шаьла района халкъа образоване отдела заведующе нов. **Цураева** дийцар Автурий-Юртара, Герменчукера, Колхозное яхача юртара школай гIишлош хьалъелга геттара во лелаш хилар. Уж хьалъяь яхара оттаяь ханаш дуккхаза а тIехьаяьхай. «Чечингстрой» яхача треста болхлоша деннача дешах саг тешац.

Иштта мах бир «Чечингстрой» треста балха нов. **Эсенбаевас** а — парте Надтеречни райкома секретара. ЧIоагIа раьза йоацаш дувцар цо Лакха-Новрера школа хьалъяь ца йоаккхаш гоаеш хилар. Укхаза школа ергья аьнна денна дош дар, цудухьа школа чу хинна къаьна цIенош тоа ца деш Iийра. ХIанз къаьна цIенош занятеш яра пайдана а дац, керда дараш хьалдеш а дац.

Иштта дийцар нов. Эсенбаевас республика просвещене министерство, госплан Надтеречни района къахьегамхошта эшараш Iалашдарга хьожаш ца хилар. Цар йоакхо яц Iалаьмате чIоагIа эшаш йола керда школаш хьалъяра.

ГIишлонхой бехктокхам хеташ ца хиларах хулаш дар дийцар Автурий - Юртарча юкъерча школа директора нов. **Дадагова.** Школен цIенош хьалдаьдар 240 моттиг а йолаш 30-гIча шерашка. Деша дагIа бераш дIадахача дешара шера 1.380 дар, хIаьта цхьоалагIча сентябре деша чу да дезаш 1.700 бер да. Мишта дIатардергда уж? Цхьаккха кабинет яц школе, классаш яьй пионерски цIенахи учительскехи.

520 моттиг а йолаш керда школа цIенош хьалдеш латт юрта. Балхаш доладенна ер кхоалагIа шу да. ДIадахача шера аьхки «Чечингстрой» треста болхлоша дув буар август бетта балхаш даь дарга, яхаш. 1-гIча сентябре йоахар 7-гIча ноябре яь яргья школа. Цул тIехьагIа дош делар цар керда шу хьатIакхоачаш из йистеякха, аьнна. ХьалхагIа санна хIанз а дувц школа август бетта йистеяргья, яхаш. Цхьабакъда, дешара корпус хьалъеш ду балхаш, мадарра аьлча, сайцад. «Чечингстройна» ахча хьахеца тигац яхаш, республика Министрий Совета капитальни гIишлош яйта управлени бехке ю гIишлонхоша.

Нов. Дадагова нийса белгалдоаккх цар шоайла къоастаде дезаш дола къовсамера дешаш бераштa Iаткъаш хилар, уж дита деза ха хьатIакхаьча хилар, «Чечингстрой» яхача треста болхлошка шоай дош кхоачашдайта а парте вайгара дIабеххача тайпара болх байта а безаш хилар.

Керттердар—массанега дешийтар

Калиновски юкъерча школа директора нов. **Осетровас** дийцар школаш эргайоахилга Наурски районе чакхдаьнна хиларах. ХIанз укхаза я 5 цхьайтта шера йолеи, 8 бархI шера йолеи, 9 юххьанцареи школаш. Дешархой кхетама боарам укх тIеххьарча шерашка дикка лакхбеннаб, дукха хIама даьд производственни дешар вIаштIехьдаккхара. Цхьабакъда, дешаш да районага шийга къоастадулаpгдоацаш а, хIаьта бераштa дешар дикагIа хьехилгеи массане дешилгеи шоаех тийша долаш а.

ХIара района башхалонаш терка лъяц республика просвещене министерстваи госпланои. Масала, Наурски района геттара гаьна ядац хьайбай фермаш дукха я, нах отарашка бах, царех цхьабараш 70 километр гаьна ба школашта. ТIаккха фу де деза даьйи ноанойи цу фермашка балха болча, ворхI шу даьннача берашта?

Школашка-интернаташка хьачуэца дезаргда уж. Цхьа школа-интернат я районе. Цхьабакъда, цига юххьанцара классаш яц. СихагIа къоастаде деза школаш-интернаташи алхха хьайбаш леладерий берашта йола интернаташи хьалъяра дош.

Массанега дешийталга чакхдаккхара гIулакх тоъал дукха дийцар ше къамаьл деш Урус-Мартана райОНО заведующе нов. **Денильханова.** Укх тIеххьарча хана кIезига болх баьбац районе деша ха йолча берий учет яра а уж школе чуозара а. Къаьстта чIоагIа уйла тIаяхийтай йиIигашка дешийтара. Цу гIулакха дикка аьттув баьннаб. ДIадахача дешара шера шозза хIана яцар аьнна дукхагIа яр деша ягIа йиIигаш 1959 — 1960 шерашка хиннарел. Бакъда, хIаьта а ерригa йиIигаш дешаш хиннай ала йиш йолаш дац.

Деша даха ха йолча берий май бетта цкъара учет яьй. Классаш а вIаштIехьъяьхай. Цхьабакъда, ала дезаш да, нагахьа санна учето яхачох тийшача, районера йиIигаш соахка а санна кIаьнкел дикка кIезигагIа хургхилар. ГIулакх кхы тайпа хилча а хIанз яь учет нийса ца хилча а мегаш да. Ше дола бер школе чуозаргдолаш май бетта яьча учетага бокъонца хьажа лаьрхIад оаха.

— Урус-Мартана районо Шаьла районаца яхь лелаю, — йоах нов. Денильханова, — тхоай декхараш оахош кхоачашдергда аьнна хет тхона, цхьабакъда, республика просвещене министерствагара новкъостал эш. Тхона хьехархой тоъац, хIаьта педагогически кадраш ехаш оахош енна заявка кхоачашъергья аьнна хеташ а да тхо. Тхоай оагIонгахьара оаха тешшаме дош лу хьехархой геттара дика тIаэца а цар лерттIа болх бергболаш дола гIулакх вIаштIехьдаккха а. Из дош дукха ха йоаццаш къаьстта районни къахьегамхой депутатий Совета сесси а яь, цига цIенхаштта дийцад, хIаьта школаштеи хьехархоштеи новкъостал дара бокъонца эшаш дола гIулакхаш белгал а даьд.

Дикка хьожаш харжа кадраш, кулгал дикагIа де школашта

Халкъа образоване система эргаяккхаро — белгалдоаккх Нохч-ГIалгIай АССР просвещене министра нов. **А. И. Ромовске** — дIадех халкъа образоване министерства а цун районни отделаша а школашта деш дола кулгал овлангара денз тоаделга. Цу хьакъехьа цхьадола толамаш даьхад вай, цхьабакъда, уж кхоачам болаш дац. Школай а районийи городийи халкъа образоване отделий а кулгалхоша дукхагIа уйла тIайохийт боахама гIулакхашта, хIаьта кертерчоа — дешархой дешарах дика кхетабара — кIезигагIа теркам тIа а бохийташ завхозаш хул царех. Кхетаде деза, школай болх эргабаккхаро общеобразовательни кийчо овлангара тоаяра йоккхий торонаш луш хилар.

Балха юкъе цIенхашттара кхоачамбоацараш да новкъостий Магомадова (Надтеречни района халкъа образоване отдела заведующе), Сотникова (МагIалбика горОНО заведующе), Красия (Грозненски горОНО заведующе), Курноскина (Валерикски юкъерча школа директора), Ильинова (№ 3 йолча болхлой-кагирхой школа директора), Ужахова (Йоккхача-Ачалкхен юкъерча школа директора), кхыбарий.

Райкомашца, горкомашца цхьана дикагIа йола кадраш лаха а шоай балха лерттIа доал де ца ховраш мукъа а балийта уж цар когаметта дIаоттабе а беза тха, йоккха опыт йола дикагIа бола хьехархой лакхбе беза. Школа болх тоабе йиш яц из дика вIашагIболла ховш, политиках дика кхеташ, хьинар долаш саг цунна доал деш ца хуле.

ЧIоаггIа уйла тIаяхийта еза общественни хьисапе халкъа образованена кулгалдара. Оаха вIашагIйолл цхьайтта шерарча школашта штатаца йоаца отдел, йоккхагIа йолча классашка деша дагIача бераща кхетама болх лелабергбола республикански совет, хьехархой говзал лакхъеча институте вIашагIйолл школай общественни инспекторийи методистийи институт. Совнархоза промышленни предприятей, совхозий, колхозий викалаш юкъе а эза шеръе еза халкъа образоване советаш.

Берригa дешара-хьехама болх эргабаьккха тоабара боккха лоархIам болаш я хьехархой творчески инициатива, дикагIа йола педагогически опыт. Хьехархой говзал лакхъеча института, педагогически института болхлоша, школай директорашеи учебни часта заведующешеи цу хьакъехьа хабараш дукха дувц, хьадер лоадама хIама дац. Иштта, просвещене министерства а хIанзалца вIаштIехьдаьккхадац йоагIача тайпара дикагIа йола опыт дIайоаржаяр. Хабараш дита а дита, гIулакх кхоачашде деза ха хьакхаьчай!

Укх дешара шера тхона бокъоеннай нохч-гIалгIай школашка подготовительни классаш хьаелла. Цо торо хулийтаргья цу школашка дешара-хьехама болх тоабе а дешархой кхетам лакхбе а. Подготовительни класса хIара хьехархочунга кастта дIакхоачаргйола керда дешара план оттаяьй просвещене министерства. Халкъа образоване отделашеи школай кулгалхошеи чIоаггIа организаторски болх бе безаргба подготовительни классай болх толамца дIаболабара.

Школай партийни организацей болх тоабе беза

Доккхий декхараш латт школай партийни организацешта хьалхашка. № 1 йолча Гудермесски юкъерча школа партийни организаце тIагIертта болх бу дешара-хьехама болх тоабара. Совещане цу хьакъехьа къамаьл дир школа партийни организаце секретара нов. **Чурилинас.**

ДIадахача шера, цхьан ростовски школа балха опыт ювцаш «Педагогика дегIаяра лагIаш» яхаш статья араяьккхар «Учительски газето». Цхьан партийни собране гудермесцаша йийцар из статья. Из собрани хиннaчул тIехьагIа «хьехархочунгара хьадеха педагогически гIулакхаш» хоза яздаь кийч а даь учительске хьалъэхкар. Дешара шу юкъекхаьчача ханна партийни собрани хилар ер дош дувцаш: «Вай а ца хила йиш я шоллагIча шера чу бусараш, йоах коммунисташа».

Бакъда, дезар цу сахьате хилац. Школера успеваемость лакхъелар, хIаьта а 373 дешархочох 12 шоллагIча шера чувисар. Из вай бехк а вайна чIоагIа халахетар а да!

Партийни организаце болх бу администрацецеи профсоюза моттигерча комитетацеи айхха бувзам а болаш. ДIадахача шера хIара хьехархочоа производственни характеристика яла езаш яр педагогически совет. Уж характеристикаш хила йоагIача тайпара а нийсхо йолаш а хилийтара аргIанца йоаца партийни собрани а яь, цига йийцар оаха. Цул тIехьагIа педагогически совете шоашта критика еш къамаьлаш дир коммунисташа, хIара хьехархочун кхоачамбоацараш гучадьхар оаха, цо новкъостал дир коллектива болх тоабара а дикагIа вIашагIболлара а.

Партийни организаце дуккха уйла тIайохийт комсомольскии пионерскии организацешта кулгалдара, царех бокъонца бола коммунизма гIишлонхой бара.

Дукха ха йоаццаш коммунистически къахьегама коллектив яха цIи яккхара къовсам лоаттабе решени йир оаха. Тхоашта декхараш а тIаийцар, хIаьта ерригa педагогически коллектив уж декхараш кхоачашдара чIоаггIа йоакхо еш а я.

* * *

Школаш йистейоахараша деррига предметаш дика кхетадеш ца хилар дийцар мехкдаьтта института проректора нов. **Кузнецова.** Цо белгалдаьккхар царех дукккхабараштa геометри эсала ховш хилар, тригонометрически уравненеш мишта е еза цар бокъонца кхетадеш ца хилар. Институте экзаменаш лувцача хана каст-каста гучадоал, иштта физика а царна формально мара ховш ца хилар. Долче, опыташ кIезига ю школашка, кхоачамболлаш дика хьехац физикеи математикеи. Цу гIулакхо, тIехьагIа, института студентай толамашта новкъарле ю, цар эггара вогIа отметкаш хул математиканеи, физикаи, теоретически механикаи.

* * *

Совещани йистеяьлар. Хаддаш дош оалаш докладчико белгалдаьккхар хIанз кхы а хьинарегIа болх бе безаш хилар. Керда дешара шу гарга кхаьчад. Республика ерригача общественноста сийлен декхар да цунна дика кийчъенна накъа яхар.

СЕРДАЛО
2-гIа оагI. 1 июль, 1962 шу.

ЛАКХБЕ ПАРТИЙНИ ПРОПАГАНДА БОАРАМ

КПСС XXII-ча съездо Iилман ларда тIа кийчъяь коммунизм хьалъяра хоадамболлаш йола план оттаяй, сийлахь-доккха декхараш кхоачашдара наькъаш белгалдаьд.

Из план кхоачашъяра тIехьа партеи дерригача халкъои лоаттабеча къовсаме боккха лоархIам болаш I ба идеологически болх, къаьстта а цун лоархIамера дакъа — партийни пропаганда. ТIеххьарча шерашка партийни пропаганда боарам лакхбара хьакъехьара дуккха решенеш тIанийцай парте.

Цхьа шу хьалхагIа КПСС ЦК тIанийцача «Пропагандистски кадраш къоастаелга а кийчъелга а тоадара хьакъехьа де дезараш» яхача соцам тIа белгалдоаккх, хIанзарча хьалашка пропагандисташ къоастабара, уж кхетамца-кхебара гIулакх тоаделга дIахо партийни пропаганда боарам лакхбара хиланза даргдоаца хIама хилар. Цу тIа КПСС ЦК декхарийла ю партийни комитеташи организацеши политически дешара ерригача звеношка пропагандисташ творчески дегIабоалабара хадданза йоакхо е, пропагандисташ кийчбара а цар квалификаци лакхъяра а хьакъехьа шерра болх бе.

Мишта кхоачашъю уж указанеш Грозненски городской партийни организаце?

Эггара хьалха ала деза, пропагандисташ къоастабара гIулакх чIоаггIа терко тIа а яхийта партийни комитеташеи организацешеи тоадаь хилар. Кружокашка, политшколашка хьалхе лелаелга, из гIулакх дика довзаш, йоккха вахара опыт йолаш болча коммунисташта дIатIадилла хиннад. Партпроса система марксизма-ленинизма идеяшта пропаганда еш 2.300 пропагандисти лектори хиннав. Царех 60 процент гаргга бола пропагандисташ инженерно-технически болхлой ба. Пропагандисташта юкъе дукхагIа ба предприятей кулгалхой, партийнии советскии болхлой.

Дика вIаштIехьдаьккха дIахьош да пропагандистий общеобразовательни кийчо елга. 65 процент бола пропагандисташ лакхереи йистеяланза лакхерен образовани йолаш ба. Дуккха дукхагIа болча пропагандисташа гIулакх дика а довзаш пропаганда ю КПСС XXII-ча съезда материалаш тIа белгалъяьча теоретически практически проблемашта, съезда исторически решенеш кхоачашъяра тIехьа дерригача халкъо лоаттабеча къовсаме малагIа моттиг лоацаш хила веза хIаравар дIа а хойташ.

Партийни дешара системе дешаш бараша чIоаггIа сий деш пропагандисташ ба нн. Емельяненко, Цатурьян, Погосова (Ленински район), Мальцева, Квашнин, Селимов, Карпова, Косумов, Лежнева (Заводской район), Базелевск, Сержантова (Старопромысловски район), Слежевская, Мальсагов, Лыков (Октябрьски район), кхы дуккхабараш.

Пропагандисташца беча балха дикка дукхагIа терко е яьнай институтий общественни Iилмай кафедраш. Дика шефство лелаю нефтяной института КПСС историе кафедра болхлоша «Красный молот» завода юххьанцарча экономически школай къонача кулгалхошта. Царца семинараш ю цар, каст-каста пропагандистий занятешка ух, теоретически экономически конференцеш кийчъе новкъостал ду.

Дукха ха йоаццаш а тIехь городской партийни организаце пропагандисташца беча балха керттера форма лоархIаш яр хадданза болх беш йола семинараши лоаццача хана пропагандисташ кийчбу курсаши. Цунах кхоачамхулар политически дешара сете ладувгIараш хIанз санна дукха ца хиларах. 1958—1959 дешара шера политически дешар дешаш городе 10 эзар совгIа саг хиннавале укх йистедаьннача дешара шера дешаш 36 эзар коммунисти парте боацараши хиннаб. Иштта сиха политически дешар дешараш дегIабахкар бахьан долаш пропагандистски кадраш кийчъяра болх тоабе бийзар партийни организацей. Цудухьа парте горкомои райкомашеи пропагандисташ кийчбу курсаш шин потоках чакхъяхийтар укх дIадахача шера. Цига кийчвир 1700 саг.

Дикка дикагIа вIаштIехьбаьккхаб пропагандисташцара болх юххьанцарча партийни организацеша а. Царех дукхагIа ярашка («Красный молот», Грозненски Новогрозненски межкдаьтта чакхдоаха заводаш, крекинг-завод, локомотивни депо) пропагандисташта новкъостал ду дикагIа йола форма а хинна дIаэттай семинараш. Цу семинарашка кружокийи семинарски группайи кулгалхой лоархIамегIа долча теоретически методически дешай хьакъехьа шоайла вIаши дагабувл.

Укх йистедаьннача дешара шера дуккхача партийни организацешка (электромеханически завод, Новогрозненски ТЭЦ, нефтемаслозавод) дикагIа болча пропагандисташа гуччахьара занятеш яра практика юха а дIайолаяь хиннай. Цу гIулакха дика дар да гуччахьарча занятешка пропагандисташа шоай «къайле» массанена а дIайовзийташ хилар.

Боккха лоархIам болаш я пропагандистий балха опыт вIашагIтохар, цар беча балха боаггIача тайпара мах бар. Укх йистедаьннача дешара шера методически советий новкъосталца тахка а техка дIайоаржаяй 50 пропагандиста балха опыт. КПСС горкома пропагандаи агитацеи отдело кепа а теха арахийцай городерча 20 пропагандиста болх бувцаш йола листокаш. КПСС горкома бюро решенех дуккха пропагандисташ города дикагIа болча пропагандистий Сийлен книжка тIа дIаязбаьб. КПСС горкома Сийлен грамоташ еннай царна.

Болх беш болча пропагандистий квалификаци лакхъяра хьакъехьа беча балхага хьежжа КПСС горкомои райкомашеи укх шера хьалххара дIадоладаьд пропагандистий кадрай резерв кийчъяра хьакъехьара гIулакхаш.

Цу тайпара гIулакх да КПСС горкомерча марксизма-ленинизма сайрийнарча университета болх эргабаккхар. Университете хьайийлай цхьан шера лаьрхIа йола пропагандисташ-атеисташ кийчбу факультет. Укх шера из йистеяьккхай 122 саго. Цул совгIа пропагандисташ курсашка кийчбаьб парте Заводской, Ленински, Октябрьски райкомашкеи горкомеи, нефтянойи педагогически институтий КПСС историе, марксизма-ленинизма кафедрашка. Курсаш йистеяьхай 180 саго.

Цунца цхьана пропагандистий кадраш кийчъяра балха юкъе цхьадола кхоачамбоацараш а хиннад. БоаггIача тайпара организаторски болх а беш юххьанцарча партийни организацешеи КПСС райкомашеи гIулакх вIаштIехь ца даккхар бахьан долаш курсашка ладувгIаш бараш дешара дIабийнна моттигаш я. КПСС райкомаша курсашта комплектовани еча хана къонарча коммунистех пропагандистий резерв кийчъелга теркал даьдац. Из къаьстта доагIаш да лектораш-международникаш кийчбеча курсашта.

ХIанз, партийни дешара системера занятеш чакхъяьннача хана, партийни организацеш декхарийла я тIехьа ца а теташ кердача дешара шера кийчо елга, пропагандистски кадраш хьакъоаста а еш йоаггIача тайпара уж дIанийсъелга дIададе. Укх шера кийчъяь пропагандистски резерв еррига дIахьожае еза йоаггIача метте. Керда дешара шу доладалалехьа городерча районашка пропагандисташца методически конференцеш е лерхI. Уж кийчъелга дIадоладе деза хIанззехьа.

П. ЛАТЫШЕВ,
КПСС Грозненски горкома пропагандаи агитацеи отдела заведующи.

ФОТОРЕПОРТАЖ

ЦХЬАН КОМПЛЕКСАХ ДУ БАЛХАШ

ЧIоагIа сихденнад ка бола ялаташ чуэцилга. Чуийнна, хьинаре балхаш деш ба Наурски района Ленина цIерахча колхозера къахьегамхой. Цхьаккха сахьат зехьа ца доадеш, массе участке овсаре балхаш деш ба уж.

Паччахьалкхенна ка бола ялат дIадалара план кхоачашъяь ялла йоал колхоз. 2800 тонн ялат дIалургда. Даьхенна. Ялат чуэцара хьалха латт Кирдикаев керте латта шоллагIа комплексни бригада. 800 тонн ялат дIаденна а яьнна, хIанз планал совгIа паччахьалкхенна ялат дIалуш я из.

Кхашкара дерригa балхаш цхьан комплексах леладу. Касараш оарддашехьа (лакхехьа аьттехьара сурт) кхашкара дIа а доаккхаш ча вIашкатох. Ча дIа а даьккха лаьтта мукъадоаллашехьа оахам а деш, шозлагIа хьажкIаш дIаюв механизатораша.

ХIанз 1500 гектара тIара ча вIашкатеха яьннай колхоз. Из болх эггара дикагIа лел йиълагIча комплексни бригаде. Виъ саг юкъевоагIача звенос 600 гектара тIара ча вIашкатехад цига.

Геттара дика ка йоалаш къахьег тракториста Иван Тимофеевича Евтеева (лохехьа аьрдехьара сурт.) Норма 7,2 гектар йолча метте, хIара сменах 9—10 гектар оахам ду цо. Оахам 20 сантиметрал техагIа доацаши геттара дикеи ду. Нохараштa тIехь-тIехьа оахам тоIадеш хIамаш текхаю. Оахам дийнахь а бус а ду.

Царна гаьна боаццаш кийчдаьча оахам тIа шозлагIа хьажкIаш дIаювш боахк тракторист Зермин Василийи (аьрдехьа) машинист Черников Федори (лохехьара сурт). Сихеи дикеи юв цар хьажкIаш.

ХIанз шозлагIа хьажкIаш дIаювш 7 агрегат я. Денна 20—25 гектар хьажкIаш дIаюв хIара агрегаго. ХIанзалехьа а 1000 гектар оахам а дайдехьа, 500 гектар совгIа шозлагIа хьажкIаш дIайийнай колхозе.

Г. Ляха тексти сурт.

Тоабе беза болхлошта юкъера кхетама болх

Хозача, листача сомий гаьнашта юкъе улл МагIалбика района Ачалкхера минеральни хий доаккха завод. Юкъера лаьрхIача хIара дийнахьа 30 эзар шуша столови хий доаккх цо.

Вай республике тайп-тайпарча районашка кхахьийтарал совгIа заводо арахеца «Ачалуки» яха хий Москве, Ленинграде, Баку, иштта кхыйолча дуккхача городашка дIа-юха кхухьийт.

Минеральни хий кийчдеча цехе болх беш 16 болхло ва, царех 14 гIалгIай йоI а йолаш. Дукха ба болхлошта юкъе дика хьинар долаш, шоай болх бовзаш, опыт новкъосташта дIа-юха луш мехкарий. Царех ба промывочни комбайна тIа болх бу Бекова Зали, упаковщица Булгучева Азиат, хий Iочудеттача агрегатаца болх бу Гомкортиева Басира, иштта кхыбараш а.

Цхьабакъда, заводе беча балхаца дукха да кхоачамбоацараш. Масала, завода коллективо шоай йолча торонашка а хьежа социалистически декхараш тIаийдац. Цудухьа цхьанна болхлочо къовсам лоаттабац продукци ца яйтара, къахьегама овсарле лакхъяра. Укхаза цхьаккха тайпара кхетама, культурно-массови болх лелабац. ВIалла лекцеш ешац, беседаш яц. ХIанз а заводе комсомольски организаци вIашагIъеллаяц. МагIалбика ВЛКСМ горкомо комсомоле кагирхой хьачуийбара даькъе деш хIама дац.

Ачалкхерча заводе партийни организаци яц вIашагIъелла. Дукха ха йоаццаш КПСС МагIалбика горкомо заводе болх бе хьожабаьб коммунисташ Н. Яндиева, С. Гагиев, ВЛКСМ горкома бюро член С. Мамилов. Цхьабакъда, коллектива юкъера партийнии, кхетамеи болх дIабахьара цунах тоъам баь Iе йиш яц цига.

Цу тайпара гIулакх кхы дIахо ца хилийтара а заводера болх тоабара а района общественносто еррига уйла тIа а яхийта йоакхо е еза.

Б. БЕКСУЛТАНОВ.

Болх дика лелаш хилча...

ХьалхагIа кхыча балхашта санна, ка бола ялат чуэцара а районе хьалхара моттиг йоаккхилга — иштта декхар шоашта хьалхашка оттадир Шелковской района «Коминтерн» яхача колхоза къахьегамхоша.

Мукх ца бойтара сихха из хьекха боаккхилга мел бехктокхаме гIулакх да дика кхета а деш, сабелгало яьлча денз бийсана 10 сахьат даллалца мукх хьокхаш хулар лафетни жаткай машинисташ Зыков Георгийи Нутаев Лячеи. Норма 18 гектар йолча метте 35—45 гектар мукх хьокхар цар. 330 гектар мукх диъ дийнахьа хьекха баьлар.

Овлаш а тIехь мукх хьабоахаш, урсашта юкъе чана гермеш хулаш чIоагIа хала дар из мукх хьакха юххьанца. Урсаш хьалхашкахьа хьал а эза, уж новкъарленаш хургIоацаш жаткаш тоайир механизатораша.

Хьекха касарех Iобилла мукх хIа аьнна бокъалушшехьа а шоай комбайнаш ара а яьха мукх арда болабелар комбайнераш Кобелин, Машалов, Мадашев, иштта кхыбараш.

Пхе дийнахьеи ах дийнахьеи «РСМ-8» яхача комбайнаца 200 гектара тIара мукх арда а аьрда 3 эзар центнер совгIа мукх баьккхар нов. Кобелина. Иштта дика балхаш дир кхыча комбайнераша а. ХIара гектара тIара 23 центнер а йоалаш, диъ дийнахьа аьрда а баьлар мукх.

Мукх аьрда боаллашехьа, хьакхари ардари къаьст-къаьста а долаш кIа арда а болабелар колхозе. Ялх балха дийнахьа 870 гектар кIих 600 гектар хьекхай, 520 гектар аьрдай. Балха нормаш 150—160 процент кхоачаш а еш, кIа чуэцача хьокхаме къахьийгар механизатораша Шахбулатова, Федина, Криловске, иштта кхычар. Уж толамаш даха вIаштIехьдалара керттера бахьан да механизатораш говзал йолаш, вIаши новкъостал деш, техникага бизза болх байташ хилар.

Колхоза къахьегамхощара политически-кхетама болх дика вIаштIехьбаьккхаб партийни организаце. ХIара агрегатаца болх бе хьожабаь агитатораш ба, гойтара агитаци я, социалистически яхьа дика хьалхе лелаю. Агитаторий болх къаьстта дика бу учетчика И. Елисеева, Старо-Щедрински клуба заведующе Н. Ерошкинас, Ново-Щедрински клуба заведующе В. Леонтьева.

М. АЗИЕВ.

Технически прогресс хьалхатетт

Шерагара шерага дикагIа лел Центральни ремонтно-механически заводе рационализаторий болх. Ши шу хьалха 115 предложени мара ца еннача метте, соахка 195 предложени елар цар. Предложени яларах кхоачам хилац. Царна балха чертежаш оттае еза. ХьалхагIа из болх тIабехкар завода технически е конструкторски отделашта. Уж отделаш кхоаяцар цу предложенешка сихха хьажа а уж балха юкъеозилга Iалашде а.

КПСС XXII съезда решенеша а мехка кхыча предприятей коллективаша дIадоладаьча гIулакхаша а дага а дохийта, партийни организаце хьалхленца тха заводе а вIашагIъеллар общественни конструкторски бюро (ОКБ). Цунна юкъебахар конструкторски болх дика бовзаш бола инженераши техникаши а хьалхагIа из болх бинза бола нах а. ОКБ хьалхагIа вIашагIъехкача коллективай опытах пайда а эцаш дIаболабир оаха тхоай болх.

Балха чертежаш конструкторски кийч а еш, рационализатораштa новкъостал ду общественни конструкторски бюрос. Цунах а кхоачам а ца беш, рационализаторашта консультаци телаш, хьехар деш, хьокхама образецаш кийчъяра заявкаш вIаштIехьъяха царна новкъостал деш ба конструктораш-общественникаш. ОКБ беча балхах шоашта а доккха беркат доал общественни конструктораштa. Царна шоашта а дукха керда хIамаш довз цига, балха шаьрлу.

Тха заводерча ОКБ-на юкъе 10 саг ва. Царех 5 конструктораш ба, шиъ — технолог, вожаш — цехашкара болхлой. Къаьстта дика балхаш ду Г. В. Погорелова, А. М. Петренко, Ю. П. Ярошевске, Г. А. Савельева, иштта кхычар а. ОКБ вIашагIъеллача хана денз дукха балхаш даьд конструктораша-общественникаша. Боккхача лоархIамерча вурийтта предложенена балха проекташ кийчъяй, алхха 1962-ча шера а ворхI предложенена балха чертежаш оттаяй цар. Дуккха пайда лургбола рационализаторски предложенеш сихагIа балха юкъеозара даькъе доккха беркат доалаш балхаш даьд укх тIеххьарча хана конструктораша-общественникаша А. М. Петренко, Г. А. Савельева, В. Т. Олейникова.

Конструктораша-общественникаша кийчдаь дерригa доккхий балхаш производствана юкъеозалехьа керттера инженер волча дувц технологаш а завода кхыбола бехктокхамера болхлой а тIа а боалабийя. Цу совещанешка чIоагIду проект тIаэцилга е ца эцилга, кхоачамбоацаш хета хIамаш проектана тIа а тох цига. Цул тIехьагIа цехе йода проект.

ХIара проекта тIа ше беш бола болх из предложени еннача рационализаторца хадданза дага а воалаш бу конструктора-общественника. Хаьдда беш бола соцам общественни конструкторски бюро кулгалхочунца цхьана бу, нагахьа санна эшаш моттиг хуле, цу приспособленеца гIулакх доагIаш хургболча е цу машинаца тIехьагIа болх беш хургболча болхлошца а дагабоал. МоллагIа а тIаэцаш йола проект дика хулга Iалашду цу наькъо.

Балха чертежаш оттаяр санна долча доккхийча гIулакхашта иха ца Iеш, кхы зIамагIарча гIулакхашта а ух рационализатораш общественни конструкторски бюро. Масала, шоай предложенена заявка мишта яла еза хатта, шоашта дагадеха хIама нийса дий, аьнна, хатта, расчеташ яйта а цига ух рационализатораш.

Общественни конструкторски бюро беш бола беррига болх мах а боацаш шоай мукъача хана бу инженерашеи техникашеи, дешара заведенешка заочни дешаш шоаш боллашехьа. Къахьегамцара наьха гIулакхаш коммунистически хьисапе дерзара юхьигаш я уж. Къахьегамца доацача вахарах вахар ца хеташ, дуа хIама эшаш санна, къахьегам эшаш нах дукха ба хIанз вай мехка, хIана аьлча саг кхетамца кхевер, сага мел эша беркаташ хулийтар алхха къахьегам ба.

Дикка камаьхал а йоалаш тха заводерча общественни конструкторски бюрос беш бола болх дувцилга йоаццаш чIоагIа накъа боал рационализатораштa, цунгара дукха новкъостал кхоач царга. ХьалхагIа бетташ а кхыметтел шерац а доахаш яьдача рационализаторски предложенешта хIанзалехьа а балха чертежаш оттаяй, уж балха юкъеозилга сихденнад. ДукхагIа а дикагIа а хиннай телаш йола рационализаторски предложенеш а. Масала, 1960-ча шера 160 предложени хиннача метте, 1961-ча шера уж 195 хилар. Балха юкъеозаш йола предложенеш а тIехь-тIехьа дукхагIа хул.

Рационализаторий болх иштта дика лелара керттера бахьан да конструктораша-общественникаша царна деш дола новкъостал.

Партийни организаце а кхыча общественни организацеша а бе боаггIача тайпара хамбу конструктораша-общественникаша беча боккхача балха. Царех пхеннена хIанзалехьа а коммунистически къахьегама ударник яха сий дола цIи еннай, грамоташ теларца а приказашца баркал оалаш белгалбаьха а дукха ба.

Ерригача предприятешка а вIашагIйохка еза общественни-конструкторски бюрош. Цар дикка сихъергья вай технически прогресс, новкъостал дергда керда саг — къахьегамцара гIулакхаш коммунистически хьисапе долаш вола саг хьалхевара.

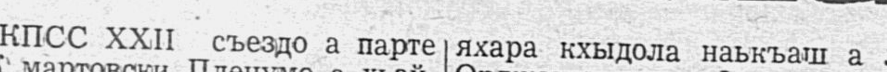
И. ДОРОДНОВ,
ЦРМЗ общественни конструкторски бюро кулгалхо, конструктор.

Семилетка диълагIча шера валови продукци арахецара план ханал хьалха кхоачашъе аьнна тIанийца декхараш чакхдоахаш ба хIанз КПП номер йиъ йолча аьшкабетонни цеха къахьегамхой. Шерра социалистически яхь яьржай цеха коллектива юкъе. Во болх беш цхьаккха а вац. Балха задани тIехкоачашъяра чIоаггIа къахьег хIаране. Ялх бетта план июна 20-ча дийнахьа кхоачашъяьй. Цо хьахьокх семилетката диъ шера план Октябрьски цIей хьатIакхоачаш, 7-ча ноябре кхоачашъе денна дош коллективо сийленца чакхдочаккхаргхилар.

Цехе дикагIа бола болхлой ба Гериханов Хьамзат, Сайханов Бауди, Логвинов Анатолий, кхыбараш. Балха заданеш 150—160 процент кхоачашъю цар.

Сурта тIа: арматурни стержнеш тоаеши хьокхаши воалл Гериханов Хьамзат.

И. Плиева сурт.

Тоабергба хьайбай боахам

КПСС XXII съездо а парте ЦК мартовски Пленумо а хьайбаш леладеча боахамашта хьалхашка оттадаьд, цар керттера декхар а лаьрхIа дулх, шура, тха, кхыйола хьайбашкара йоала продукташ сихха алсамйоахилга. Мишта кхоачашду из декхар Ведана районерча хьайбаш леладераша?

Хьайбаш кхабара, къаьстта а жа кхабара йоккхий торонаш я Ведана районе. Шортта Iалаьмате дика а тайп-тайпара а баьцаш йола лоамашкара даьгIенаш дукха я. Цу даьгIенашка ахкан замах бIаь эзар жаи итт эзар бежани кхаба йиш я районага. Цу боарамех хьайбаш хилийтара хIанззе а денз тоабе беза дикача фух дола хьайбаш дебадара, искусственни осеменени яра болх, тIехь-тIехьа дукхагIа ахийта деза хьайбаш лоамарча даьгIенашка дажа, кхыметтел Iай а тIехь цига а хургдолаш.

Лоамашкара даьгIенех эшшача тайпара пайда ца эцарах, доакъар кийчдара планаш кхоачаш а ца еш, йоккха хало кхаьчар соахка цхьайолча колхозашка. Масала, гIожа доакъар кийчдара план 47 процент мара кхоачашъяьяцар Ленина цIерахча колхозо. Доакъарий кхоачамбоацаш дукха доахан а жа а дайр цу колхозе а иштта Кирова цIерахча колхозе а.

Цудухьа хIанзze а денз хьайбашта доакъар кийчдара гIулакха лаьрхIа тIа ца йийрзача, лоамашкарча даьгIенех лертIа пайда эцилга, доаханна лаьрхIа а цига гIишлош хьалъелга кара ца ийцача яланзар районни партийни организаци. Ер шоллагIа шу да Орджоникидзе цIерахча колхозо ший цхьадола кагий доахан Iай лоам кхоаба. Соахкара Iа доаккхаш 200 бежан хилар цу колхоза лоам. Цхьаь-цаI бежан ца леш Iангара даьлар уж. ХIанз 200 бежана лаьрхIа цига кхы тIа а гIишлош хьалъеш я колхоз.

Доахан Iай а тIехь лоам кхоабилга вIаштIехьдоаккхаш дукха къахьийгад шурий-товарни ферма заведующе коммуниста Агамирзоев Мусас. Цхьабакъда, лоамашкарча даьгIенех дикагIа пайда эцилга вIаштIехьдаьккха ца Iеш, хьайбашкара йоала продукташ алсамъяхара кхыдола наькъаш а лех Орджоникидзе цIерахча колхоза правлене.

Соахка гурахьа 12 нана-хьакха ийцар колхозо. ГIулакх де уж дIаелар Х. Саламовга. Цо дика гIулакх дир царна. Укх шера цар 99 хурск йир. Цхьаккха хурск еннаяц, дийнахь-бус 350—400 грамм дулх тIаккхет хIара хурска. Царех гурахьа бIаь центнерал кIезигагIа доацаш паччахьалкхенга хьакхий дулх дохка торо хургья колхозага. ХIаьта хьалхагIа дулха дIателаш хинна доахан колхоза юхедусарпда.

Орджоникидзе цIерахча колхозо дIадоладаь бIарччача шера доахан лоам кхабара гIулакх ларде а лаьца къоастаде лерхI районни партийни организаце дIахо хьайбай боахам дегIабоалабара дош. БIарччача шера хьайбаш лоам кхаба лаьрхIа я Ленина цIерах йола колхоз а. 250 бежана лаьрхIа цига гIишлош хьалъеш йоал хIанз колхоз.

Хьайбай боахам тIехьабусаш хилар, алхха доакъарийца дувзаденна ца Iеш, цу балха кулгалдеш болча нахаца а чIоаггIа дувзаденна хилар а лаьрхIа, цу дешага хьежар юххьанцара партийни организаци. Партбюрос решени а яь ферма заведующелла хьожавир коммунист Пашаев Беса, скотникалла хьожавир къаьна коммунист Устарханов Седык, дояркалла — коммунистка Сидиева Завран. Фермера гIулакхаш сихха тоадала доладелар. Доахангара йоаккхача шурийна а из паччахьалкхенга йохкара а соахка чIоаггIа тIехьаюсаш яр колхоз, хIанз цу шинна а гIулакха районе эггара хьалхарчарца я из. Пашаев цига балха вахача хана денз Iаьсий вIалла довц. Доаханна искусственни осеменени ю. Из бахьан долаш дIадоал доахан Iахар дусилга, бугIаш ийеш ахча доаде дезац, Iилман хьехамца балхаш де Iомалу хьайбаш леладераш.

Колхозе хьалхле мишта лелае еза дика хьокхам луш бу ший болх Карл Маркса цIерахча колхоза партийни организаце. Доахана луш йола шура алсамъяккхара, Iаьсий ца дойташ хьалкхедара, хьайбашта гIулакх дикагIа дара шерра социалистически яхь йоаржаяй дояркашта юкъе. Фермана новкъостала хьожабаьб коммунисташ Ш. Аргакаеви М. Джабраилови. Даим ферма балхага хьожаш ва партбюро секретарь Т. Солсанов.

Доахангара планал дукхагIа шура яьккхача дояркашта совленагIа мах телар а колхозе чакхдаьхача хIамашта юкъе боккха лоархIам болаш хIама да. Доаркаша доаханна гIулакх дикагIа ду, доахана шура тIаетт. Планах шера яккха лаьрхIар 1600 килограмм йолча метте, укх шера хьалхарча пхе беттаи ах беттаи ше деттача доахах хIара Iаттагара 1210 килограмм шура яьккхай доярка Селимова Умата, Эльзурмаева Палада — 1106 килограмм, Кадырова Тохус — 958 килограмм.

Цу бакъдараша хьахьокх лоамашкарча даьгIенех дикагIа пайда эцарца, хьайбаш леладеча боахамашта деш дола кулгал тоадарца, шоай къахьегамах хьахинначунца колхозхой дукхагIа материальни хьаштдолаш хиларца хьайбаш сихха дебилга а цар продуктивность лакхлулга а.

Дукха терко яьй парте райкомо къаьст-къаьста леладеча боахамашкарча хьайбай продукташ кийчъяра дешай а. Цу даькъе, геттара дика балхаш даьд хьайбашкара йоала продукташ кийчъяра ах шера план 10-ча июне тIехкхоачашъяьча Мехкеты, Сельмен Таузана, Газенкале юрта Советаша.

Хьайбаш дебадареи йолаш йолча торонех бизза пайда эцареи даькъе цIенхаштта дола кхоачамбоацараш а да районе. Районни партийни организаце декхар да уж кхоачамбоацараш сихха юкъера дIадоахилга, лоамашкара даьгIенаш караерзаяра хьайбаш леладераш дукхагIа тIа а берзабеш, хьайбашта шортта а дика а доакъар хулийтилга. ТIаккха алсамъяргья хьайбашкара йоала продукташ.

Г. САЛЬКО,
парте Ведана райкома оргогдела заведующи.

Берашка салаӀийтара терко ю общественносто

1961—1962 дешара шу чакх а даьккха ахканарча каникулех салоӀаш ба хӀанз дешархой. Цхьабакъда, хӀара дешархочо тайп-тайпара салоӀ. Цхьабараш пионерски лагерашка баха, е баха кийчлуш ба, шоллагӀбараш шоаш бахача моттигашка производстве е юрта боахаме новкъостал деш боахк. хӀаьта кхыбараш даьшцеи хьехархошцеи шоай низаца школашта, школьни инвентара, кхыйолча хӀамашта ремонтни балхаш деш боахк.

ХӀара шера вай мехкарча дешархоша шоай каникулаш лерттӀа са а лоӀаш дӀаяхьара Коммунистически партеи Советски правительстван чӀоагӀа йоакхо ю.

Берашка салаӀийтара гӀулакх дика вӀаштӀехьдаьккхад вай республике. Республикерча дукххача моттигашка хӀанз болх беш пионерски лагераш я. Лагерашка салоӀаргдола бераш кхаь даькъах дийкъад. ХӀанз хьалхарча потоках дола бераш салоӀаш да.

Укх шера республике болх беш города арахьара пионерски 17 лагер я. Цига салоӀаргда 15 эзарнел совгӀа волча пионерои дешархочои. Грозне а республикерча хӀара районе а зӀамагӀа долча бераштa лаьрхӀа октябрьски площадкаш хьайийлай. Ведана, Сунженски, Грозненски, Шелковской, МагӀалбика, иштта кхыйолча районашка хьайийлай межколхозно-совхозни а районни а пионерски лагераш. Грознерча школашка, школашка-интернаташка, домоуправленешка 40-нел совгӀа городской пионерски лагераш хьайийлай.

Городерча а городал арахьарча а пионерски лагерашка болх бе кадраш кийчъяьй Нохч-ГӀалгӀайчен пионерски организаце Совето. Цига хьожабаьб педагогически института студенташ-вожатеш, вожатеш-производственникаш. 220 совгӀа пионервожатеш бахаб лагерашка болх бе укх шера.

Дикка эргабаьккхаб республикерча школаца йоацача учрежденеша шоай ахканара болх. Ерригача школаца йоацача учрежденешка республикански туристически станце кружокашка кхы тӀа а бераш дӀайийду. Цу станце ларда тӀа хьаю къонача туристий лагераш. Республикерча ерригача школаца йоацача учрежденеша хӀара лагера шоай пионераш-инструктераш хьожабаьб. Цу деррига гӀулакхаша новкъостал ду дешархошка дика салаӀийта.

Ахканарча каникулех городерча а городал арахьарча а пионерски лагерерча дешархой художественни самодеятельноста смотр дӀахьоргья, дикагӀа кийчбеннараштa совгӀаташ а луш, межлагерни къонача автомоделистий яхь хургья, пионерийи дешархойи республикански спартакиада дӀаяхьа лаьрхӀад июли августи бетташка. Цу бетташка городашкарчеи районашкарчеи лагерашкара пионераш къонача туристий слете вӀашагӀкхетаргба, хӀаьта лоалахарча доттагӀлен республикай городашка — Нальчике, Кисловодске, Пятигорске, Тбилисе экскурсех Ӏаьржача форда йисте экспедиционно-производственни походаш ергья, вай республикерча краеведчески музее ухаргба, сайрийна йоккха костераш сегаргья, иштта кхы дуккха сакъердамера Ӏулакхаш дӀакхухьаргда.

Лагерашка салаӀарал совгӀа цхьаболча дешархоша шоашта а обществана а пайда баргболча тайпара вӀаштӀехьъяьхай шоай каникулаш. Вай республикерча дукххача школай дешархоша укх шера даьшца, хьехархошца шоай низаца школашта, школьни инвентара ремонтни балхаш де лаьрхӀад. ХӀанзале № 21, 49, 19 йолча школашка дӀадоладаьд ремонтни балхаш. Ремонтни балхаш даь баьлча вай республикерча хьалаш довзара экскурсех баха лаьрхӀад цар.

Шоай тайпара салоӀаш ба дешархой-производственни бригадай членаш. Вай республикерча районашка дукха вӀашагӀъехкай цу тайпара бригадаш. Масала, МагӀалбика районе пхе юкъерчеи пхе бархӀшерарчеи школашка 997 дешархой чу а боагӀаш 22 дешархой-производственни бригадаш вӀашагӀтехай. Цу бригадаша лелаю 260 гектара тӀа хьажкӀаш, 30 гектара тӀа шекара свекла, 10 гектара тӀа гидуарггаш. ХӀара гектара тӀара 40—60 центнер хьажкӀаш, 350 центнер свекла, 17 центнер гидуарггаш чуэца лаьрхӀад цар.

Ачхой-Мартана, Сунженски, Надтеречни, Ведана, иштта кхыйолча районашка вӀашагӀтеха бригадаш чуийнна болх беш я хӀанз. Кхашка балха боахкача бригадашкарча дешархошта керда газеташ, журналаш деш воспитателаша-хьехархоша, лувча Ӏам тӀа кхувл, ахканарча каникулех волейболах ловзара спортивни яхье шозза вӀашагӀкхетаргба уж, колхозашкеи совхозашкеи ухаш юрта боахама къахьегамхошта самодеятельни концерташ увттадергда. ХӀаьта хӀара дийнахьа хьехархой хьалхленца комараши дарбане баьцаши гулъе ухаргба, берий кинофильмашка хьежаргба, вай республике а кхыча моттигашка а экскурсех ухаргба, дешархой-производственни бригадай членаша дӀа-юха опыт ялара лаьрххӀа салаӀара ди дӀахьоргда. Ужжамо кхы дуккха а гӀулакхаш леладергда ахканарча каникулех дика са а леӀа керда дешара шу дика дӀадахьара.

Т. УЖАХОВА.

Укх деношка ший гастролеш Грозне дӀайолаеча Садовске цӀерахча Винницки Украински музыкально-драматически театро Сийлахь-боккха даьхен тӀом хиннача халача шерашка ше вӀашагӀделлача денз хьабенар вай советски реалистически искусства бокъонца бола никъ ба. УССР халкъа артист Ф. Верешагин керте латта театр бакъахьарча идейни позице тӀа латташ а вай ханарча сагах спектаклаш увттаелга ший керттера декхар лоархӀаш а хьадоагӀа.

Театра репертуара лоархӀамера дарех гӀулакх да жанрага а стилага а диллача из тайп-тайпара хилари советски вахара дуккха оагӀонаш чулоацаш хилари. ЛоархӀамера моттиг дӀалоац репертуара тӀа. А. Корнейчука, К. Тренева, Б. Лавренева, А. Штейна драматурге, Л. Юхвида, А. Рябова, И. Дунаевске, Ю. Мокроусова, кхычар музыкальни комеде.

Дуккха сакъердаме а дика а спектаклаш увттаяьй театро украински, эрсий, малхбузен-европейски классиках — «Алийна Святослава дайна гӀа» (И. Франко), «Лымеривна» (П. Мирный), «Савва Чалый» (И. Тобилевич), «Ревизор» (Н. Гоголь), «Овод» (Л. Войнич), кхыяраш.

ХӀара шу тӀехьаьӀа творчески дегӀайоагӀаш хьаенай театра коллектив. Советски драматургай пьесаш увттаяь ца Ӏеш ший драматург Н. Зарудный а ва театра. Цунца цхьана итт пьеса хьаяьй театро. ХӀанз Зарудне пьесаш Украина театрашка увттаяь ца Ӏеш Москве, вежарий республикашка, халкъа демократе мехкашка увттаю.

Дика чакхъяьннай тха гастролаш Баку. 3-ча июле денз 22-ча июне кхаччалца Грознерча а республикерча а зрителашка оаха хьокхаргья «Венна даьла», «Антеи» яха Н. Зарудне пьесаш, комеди «Безам тӀабоагӀа...»

Советски драматургий пьесех гастрольни репертуараца я «Фараоны» яха А. Коломийца пьеса, «Бирса повесть» яха Ф. Вольне пьеса, «Малиновке саг йоалаяр» яха Л. Юхвидеи А. Рябовеи музыкальни комеди.

3-ча июле Грознерча М. Ю. Лермонтова цӀерахча эрсий драмтеатре оттаергья оаха М. Старицке «Хила дегӀадац» яха драма.

Классически пьесех гастрольни репертуара юкъе я И. Тобилевича «Юртара сий», М. Старицкеи Я. Кухаренкои «Черноморцы» яха музыкальни комеди, кхыяраш.

Спектаклаш оттаяьй керттерча режиссера УССР халкъа артиста Ф. Верещагина, режиссера, УССР заслуженни артиста Ф. Трегубова, режиссераша В. Толока, П. Мирошниченко, художественни оформлени — К. Витовскеи Н. Билыкеи, халхараш оттадаьд УССР заслуженни артиста Б. Таирова, МССР заслуженни артиста Н. Грищенко, дирижер музыкальни даькъа заведующи М. Бочковский.

Тха театра гастролаша кхы а дукхагӀа чӀоагӀдергда Нохч-ГӀалгӀайчени Украинаи халкъашта юкъера доттагӀал.

Л. ПОТОЦКИЙ,
Садовске цӀерахча Винницки Украински музыкально-драматически театра директор-распорядитель.

УКРАИНЕРА ХЬАЬШИЙ

Доазол дехьара

США президента пресс-конференци

ВАШИНГТОН, 28 июнь. (ТАСС). Селхан делкъел тӀехьагӀа пресс-конференци йир США президента Дж. Кеннеде. Из дӀайолалуш президента заявлени йир Тайваньски проливерча гӀулакхаша «цӀенхаштта сагото» тӀатессай США правительствана, аьнна. Из хьал эттад, цо яхачох, цу районе КНР бӀу «сенна кхувл» а ца ховш дӀа-хьай кхувлаш хилар бахьан долаш. Кеннеде аьлар, цу районера США политика ше хьалха хиннача бесса я, хӀаьта Формозаи Пескадорски островайи оборона Ӏалашъяра ВӀашагӀкхийттача Штаташа динза даргдоацар а дергда.

Чанкайшисташ КНР территорех тӀалата безам болаш ба, яхаш кепа йоазон тӀа даьннача хоамех хетта хаттараш дир президентага. Цхьан корреспондента чанкайшистий низаш КНР территорех тӀалата безам болаш да яха Тайванера кхаьча хабараш дага а дохийта, духхьала хаьттар, «чанкайшисташ из дойя фу де безам болаш я» ВӀашагӀкхийтта Штаташ, аьнна. Президента цу хабарий мах а ца беш, аьлар цу районе леладу гӀулакхаш США «оборонана лаьрхӀа» да.

Европера американски бӀу кӀезиг-кӀезига боалабеш цӀабоалабара йолча торонна жоп далара даьча дехарийна, Кеннеде аьлар, из хӀанз укх сахьате де йиш яц, «Берлинерча хьалах дӀахо фу хургда вайна ца хайча» хӀаьта а вета а.

Кеннеде белгалдаьккхар тӀеххьарча 12 бетта США-с Берлине кхы а дукхагӀа бӀу бахийта хилар а, хӀаьта НАТО кхыча членаша а цига кхы а шоай бӀу бахийтарга ше догдохаш хилар а.

Корреспондентах цхьанне президентага дехар дир паччахьалкхен секретарь Д. Раск Европе вахара хьакъехьарча итогий мах бари, Франце ший ядерни низаш вӀашагӀдохкара ВӀашагӀкхийтта Штаташ раьза я-яц алари, хӀаьта уж ядерни низаш НАТО-х дӀатоха американски правительства гӀертаргья-яц алари.

Кеннеде аьлар, ВӀашагӀкхийттача Штаташта масса а хана ховш да ший ядерни низаш Ӏалашде гӀерташ Франци хилар, цхьабакъда, НАТО юкъерча хьашташта зене лерхӀ цар из, хӀана аьлча из гӀулакх могадича кхыдола мехкаш а иззаморг де гӀортаргда.

Кеннедена хетачох НАТО-си цунга гӀолла ВӀашагӀкхийттача Штаташа деча гӀулакхашеи «кхерамзле йоаггӀача тайпара» Ӏалашъергья.

Пресс-конференце Кеннеде бокъонца хьахайтар ядерни тохкамаш соцаде безам боацаш ше хилар, цар США «хьашташ Ӏалашду», хӀаьта наьха вахараи унахцӀенонней кхераме а яц уж, аьлар цо.

ДӀахо аьлар цо, ше кастта Мексике вахача шин мехка юкъера гӀулакхаш дувцарал совгӀа, цига дувцаргда «ерригача Латински Америке демократически структура чӀоагӀъяра» США-и Мексикай фу де йиш я яха дош а.

БӀаь эзарнеша забастовка ю США

Америка ВӀашагӀкхийттача Штаташка хӀанз укх сахьате забастовка ещ 250 эзар къахьегамхо ва.

Юнайтед-Пресс Интернейшнл яхача агентства беча хоамах, нагахьа санна дуккхача профсоюзаша компанешца коллективни договораштa кулгаш ца яздойя, укх гаргарча хана забастовка е волалургва кхы а 170 эзар болхло.

(ТАСС).

Китая кхашка

Укх шера ялат хьаувкъадара тӀехьа къовсам лоаттабеш ба китайски юрташкара къахьегамхой. Республике дуга леладара керттера район лоархӀача Янцзы яхача хин бассейнерча ахархоша шоай керттера теркам дӀайийнача хӀамашта гӀулакх дара — оасар дара, удобренеш яхкара — тӀаберзабаьб. Гуандун яхача мехка дуга леладара хьалхара моттиг лелаеча провинце а кхыйолча къулбехьарча провинцешка а баьццара кӀувс санна дада дуга кхаш дошо бесса дийрзаращца хувцалуш да: кхачаш латт хьалха кхача дуга. Цу районашкара ахархой хьийкъа керда дуга чуэца кийчбенна бовлаш латт.

Дика гӀулакх дар бахьан долаш цхьоагӀа хьалтӀадоалаш латт дуга Чуански автономни района Хунани, Сычуани, Цзянси Хубэя, Гуанси кхашка. Форда йисте яда Цзянсуи Чжэцзяни яхача провинцешка а Эньхуэя яхача субтропически районашка а шозлагӀа дув дуга дӀаде болабеннаб.

Дика дегӀайоагӀа дӀайийна соя, хьажкӀаш, Гаоляна мехка къилбаседа-малхбоалехьарча кхаь провинце: Ляонин Хэйлунцзян, Цзилинь. Сийнденнад боамбе кхаш республике керттерча боамби лелабу районаш лоархӀача Хэбэй, Шаньдун, Гэнань, Цзянсу, Хубэй, Сычуань яхача провинцешка.

(ТАСС).

Бухгалтера „гӀалат“

Ший кагий бераш цӀагӀа а дуташ хӀара денна кхашка моттигера а минеральни а удобренеш увзаш хулар «Октябра 40 шу» совхоза Наьсар-Кертерча отделене яха Зангиева Райхьант.

— Цул дикагӀа а сихагӀа а болх беш кхалсаг яц тха коллективе, йоахар цунцарча кхалнаха.

Дийнахьара задани тӀехкхоачаш ца еш чуягӀацар Райхьант. Дукха къахьийгар цо кхаш бӀаьстанга кийчдеча. Цул тӀехьагӀа цамогаш а хинна больнице Ӏойижар.

Цу дийнахь денз кхеста йолаелар хӀанз вай бувцаргболча гӀурта чарх.

Райхьанта март бетта баьча балха нарядаш дӀаелар учетчико отделене бухгалтерга нов. Вышегуровга. Барайтта балха дийнахь къахьийгадар Райхьанта цу бетта. Цун алапий мел доагӀа хьежар бухгалтер, чота бурилгаш дӀа-хьа а теха. 35 соми 39 кепиги хилар. Цул тӀехьагӀа ведомость оттаде волавелар. Райхьант а цу юкъе яхийтар цо. Цхьан ведомоста тӀа (№ 181) 12 соми 79 кепиги, шоллагӀчун тӀа (№ 197) 22 соми 60 кепиги долаш дӀа-хьа дийкъар Райхьанта алапий.

Дукха ха яхар цул тӀехьагӀа.

Ше больницера арайоаллашехь а алапий хьаэца, аьнна конторе яхар Райхьант.

— Хьона 12 соми 79 кепиги мара дагӀац, — аьлар кассира, ведомоста тӀа а хьежа.

Райхьант цецъяьлар. Цунна ховра ше мел ахча даьккхад. Бухгалтер волча яхар.

— Хьайна доагӀар дӀайийцад Ӏа, — аьлар Вышегурова.

Кхы дийцача хӀама хургдоацилга а хайна, Наьсар-Кертера совхоза центральни усадьбе яхар кхалсаг ший бокъо лаха.

— Нарядашка диллача шозза дукхагӀа ма доагӀий сона ахча, хьажал са гӀулакхага, — аьлар цо совхоза керттерча бухгалтерага.

— Мегад, хьожаргда тхо. Кхоана юхайола, — аьлар бухгалтера, бӀаргсаьнаш хьал а тетта.

Гаьна яьлар из кхоане. БархӀазза ТӀой-Юрта яхар Райхьант. ХӀаьта а хӀама хиланзар. Цхьацца бахьан кородоагӀар бухгалтерашта цунна духьал.

Юххера гучадаьлар бухгалтера н. Вышегурова даь «гӀалат».

Цу отделене вӀалла болх ца баьча саго кулг а яздаь дӀайийцаь хиннад Райхьанта 22 сом ахча. Бакъда, бухгалтера ца ховш-м ийцадац. Из тӀачӀоагӀдеш бакъдараш а да.

Нагахь санна, бухгалтер ше яххача тайпара гӀалат ваьнна хиннавале № 197 йола ведомость бӀарга ца дайташ хӀана лийннав из шин бетта?

— Кассир вицвенна хиннав, — йоах Вышегурова.

Из харц да. Цхьан тайпара ше тӀа ца хьийхача наьха ахча хьаэца воагӀаргвац совхозе болх беш воаца саг.

Ший «гӀалат» гучадаьккхача Райхьанта раьза вац бухгалтер. Цун бюллетенах доагӀа ахча дӀадала ца тугаш хьувз из хӀанз цхьацца бахьанаш а лехаш. Дукхача берий нана цкъа совхоза конторе йодаш, тӀаккха отделене ухаш лел.

Из дика хов совхоза кулгалхошта. Бакъда, цу кхалсага гӀулакх тахка а техка цун гӀо де саг кораваьвац хӀанзалца.

О. ГУНОЕВ.

Редактора зам. Дж. ХАМАТХАНОВ.

НАХ БОАБАЬРАШТА ТОПАШ ТЕХАЙ

Нохч-ГӀалгӀай АССР Лакхехьарча судо дийцад хулиганства тӀа гӀолла Ассински совхоза объездчик Арбузов вийнача Г. П. Калиновскеи, шофер Григорьев вийнача М. Б. Боковеи, ший йоӀ низагӀа лела а яь йийнача А. М. Магомадовеи дешаш.

Зуламхошта эггара чӀоагӀагӀа дола таӀазар де—топаш тоха,—аьнна суд яьй.

Калиновскеи, Боковеи, Магомадовеи къахетам бар дехаш даьча дехара жоп деннадац, царна топаш техай.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цӀерахча кинотеатре.

Йоккха зал — **«СагӀадехарга дувцар».**

Долалу: 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.

ЗӀамига зал № 1 — **«СагӀадехарга дувцар».**

Долалу: 8.30, 10.30, 12.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8.30, 10.30.

ЗӀамига зал № 2 — **«СагӀадехарга дувцар».**

Долалу: 9, 11, 1, 3, 5, 7, 9.

ЗӀамига зал № 3 — **«СагӀадехарга дувцар».**

Долалу: 7.30, 9.30.

ИСПАНЕ ХАЛКЪ ПАРГӀАТА ДАРГДА!

Франко правительства Испане оттаьча терроран къизача низийн режимо кагбанзар фашистски диктатурана духьала, паргӀато, машар, демократи бахьан долаш къовсам лоаттабеча испански болхлой классеи мехка берригача къахьегамхойи лоӀам. Инарала Франкос оттаьча палачий режима духьала укх шера апрель—май беттaшка 300 эзар сагал кӀезигагӀа боацаш къахьегамхой гӀайттар. Из деналера къовсам болабаьб мехка къилбаседенгахьарча Астурия яхача областерча шахтераша Испане революционни пролетариата хьалха латтача отрядо.

Испане болх беча 80 эзар шахтерах 60 эзар шахтеро болх беш йолча Астурерча кӀора шахташа мехка боаккхача берригача кхеран кӀорах $^3/_4$ дакъа кӀор лу. ТӀехьайисача методашца боах шахташкара кӀор. Даггара баьккхача а юкъера лаьрхӀача дийнахьа ах тонн мара кӀор баккхац астурийски шахтеро. Шахтерий алапи Ӏалаьмате лоха да, Малхбузен Европа моллагӀча кхыча мехкарчул а лохагӀа да из.

...Астурена къулбехьарча «Николаса» яхача шахтера ворхӀ забойщик 5 апреле чхарана тӀанийсвелар. Бокъонца бола бала бар из шахтерашта. Къаьстта халача хьалашка болх бе безаш шоаш хиларца алапи шоашта тӀатохилга дийхар цар капиталисташкара. Из тӀатоха шоашта ца тигачул тӀехьагӀа болх лаьгӀбалийтар цар. Уж дӀабаьхар. ТӀаккха Мьереси Лангреои яхача кӀора бассейнашкарча шахтераша, шоай ворхӀ новкъост балхара дӀаваьккха раьза боацаш, болх дӀакхессар. Апрель бутт чакхбоалача хана ерригача Астуре забастовка яр.

Астурерча горнякаша яь забастовка хьаллаьцар ерригаш а хӀана яц аьнна йолча Испанерча провинцей промышленноста вокх доакъошкарча итташ эзараш болча къахьегамхоша. Инарала Франкой еррига полицейски аппарат оарцагӀъяьккхар, забастовкаш а еш лоаттабеча къовсама ала боабар духьа. Астуре вахийтав 30 эзар полицейски — хӀара шин шахтера духьала цхьацца. Къилбаседенгахьарча кхаь провинце «чрезвычайни хьал» оттадаьд франкистски правительства.

Цхьабакъда, лувцаш чубехкарах, чухьежарах, еттарах, низаш дарах а маганзар Франкона испански къахьегамхоша забастовкаш а еш лоаттабу къовсам тоӀабе. «Чрезвычайни хьал» оттадаро кхы а дукхагӀа сихбир забастовкай болам. Астуреи Леонеи хиннача забастовочни къовсаме дакъа лоацаш бӀаь эзар совгӀа шахтераш, рудникашкара болхлой, металлургаш бар. Бискае алхха Бильбао яхача цхьан заводской зоне болх дӀакхессар металлургически предприятешкарчеи судоверфешкарчеи 55 эзар болхлочо. Иттaш эзараш хиллал болча машиностроителаша, текстильщикаша, шахтераша, металлургаша транспортникаша забастовка йир Каталоне. Кхыметтел Барселонерча банковски болхлоша а лаьгӀбир болх. Забастовкаш ераштa раьза хинна йоккхий демонстрацеш хилар берригача мехка. Испански болхлой классагахьа баьлар мадридскии барселонскии университеташкара студенташ, Ӏилма, искусства, культура деятелаш. ГӀайттача болхлоша дӀадехараш хьаллоацаш царгахьа яьлар болхлой — католиким организацеш. Кхыметтел дуккха шераш хьалхагӀа денз сатийнна Ӏеш хинна католически киназ а эггара хьалха духьалдаьлар франкистски паччахьалкхен аппарат испански болхлоша забастовкаш а еш лоаттабеча къовсама юкъе гӀортара»

Испански къахьегамхоша забастовкаш а еш шин бетта лоаттабаьча къовсамо низ болаш хӀама техар франкизма ерригача зданена, хӀаьта, шеко йоаццаш, испански халкъо йоккха котало а йоаккхаш чакхбаьлар из. Эггара хьалха из хьахьокх франкистски законодательства забастовкаш йийхкача а моллагӀча забастовке дакъа лоацаш хинначарна, «бунташ ераш» а лоархӀаш, военни трибуналах судаш елга оттадаьча а мехка забастовкай болам шерра баьржа хиларо. Цхьабакъда, Франкой законий низ кхачанзар кхотабенна а шоаш хьалаьца никъ чакхбаккха лаьрхӀа а бола къахьегамхой юхатоха. Забастовка е шоай бокъо хилар дӀахьекхар испански болхлоша. Забастовкай болам гӀаттар бахьан долаш лаьрххӀа кепа а тохийта соцам арабаккха бийзар Франкой правительства шахтераштa а хӀаьта иштта промышленноста кхыча доакъоех йолча дуккхача предприятешкарча болхлошта а алапеш лакхдара хьакъехьа. 10 процентагара 100 процента кхаччалца тӀатехар алапеш.

Цхьабакъда, цунах кхоачалуш бац испански къахьегамхоша забастовкаш а еш лоаттабеча къовсама лоархӀам. Забастовка ерий низ чӀоагӀагӀа хилар диктатора Франкос духьала лоаттабеча низал. Ше турпалера къовсам лоаттабеча хана испански пролетариата дог тийшар, франкистски режимо вӀашагӀъелла низаш ду аппарат мелла низ болаши къахетам боацаши яле а, цхьа барт а болаш, шерра баьржача забастовочни болама духьалъотта цунна ца могаш хиларах.

ГӀайттача Астурерча шахтерашеи Испане вокх провинцешкарча къахьегамхошеи цхьаькха а боккха толам баьккхаб. ХьалхагӀа фалангистски «синдикатий» чиновникаша «болхлой цӀерах» переговораш еш хиннача франкистски режима практикана меттел хӀанз болхлой викалашца — болхлой комитеташца переговораш ца йича ца боалача кхоачабир цар предпринимателаш. ХӀанз забастовкаш еча хана кхыметтел хӀанзалца цу «синдикатий» балхах цхьа хӀама хеташ хиннача болхлоша а букъ берзабир царгахьа. Цу тайппара цӀенхаштта хӀама техар франкистски диктатура цхьан чӀоагӀалонна — цо вӀашагӀъеххача фашистски «профсоюзашта». Берригача мехко хаьдда хьгдехаш дар — профсоюзни болама юха а паргӀато лулга, предпринимателийи франкистски правительстваи оагӀоарахьара цхьаккха тайпа тӀахьожам а хургбоацаш шоай лоӀамера болхлой профсоюзаш вӀашагӀйохкилга. Уж хӀамаш хьадийхар дуккхача испански прогрессивни наьха, политически партей, организацей викалаша, эзараш болча испански студенташа.

Алхха цу дӀадехараша бокъонца политически наькъа тӀа баьккхар Испанера забастовкай болам. Фашистски режим йолча хьалашка иттaш эзараш къахьегамхоша дакъа а лоацаш хинна моллагӀа а боккхача забастовкай боламах франкистски режима ларданта шоашта духьалара политически къовсам ца хилча йиш яцар. Иштта къовсам хилар хьахьекхар, масала, забастовкашка дакъ лацар бахьан долаш фашистски Ӏаьдало набахта бехка шоай новкъостий мукъабахар духьа забастовка ераша леладеча гӀулакхаша. ХӀаьта дуккхаза моттигаш хиннай забастовкаш еча болхлоша уж мукъабоахаш. Белгадоалаш да, кхыметтел шахтераша, шоашта алапеш тӀатохийтача а ца Ӏеш, забастовкашка дакъа лацарах лийца боахкараш франкистски Ӏаьдало хьахеццалца цар къовсам ца социйташ дуккха моттигаш хилар (масала, Мьерес яхача астурийски районе из хиннача тайпара).

Юххера а, хӀанзарча забастовочни боламо доккха новкъостал дир франкистски режима духьалара легальни йоацеи ах легальни йолеи партеш а группировкаш вӀашагӀтохара. Аьлча кхоачам ба, забастовкаш еча Испане пролетариато дӀадехаш дола керттера хӀамаш — алапеш тӀатохилга, профсоюзнии демократическии бокъонаш юхаоттаелга, забастовка е бокъо хулийтилга — хьаллоацаш Коммунистически партегара — эггара тешамегӀеи чӀоагӀагӀеи йолча Испански болхлой класса партегара манархисташка кхаччалца йола еррига оппозиционнии политическии партеш хинна хилар аьлча.

Ерригача Испане гӀолла чакхъиккхача забастовкай талгӀено цунца цхьана кхесса дӀадахийтар шийх дукхагӀа бола нах меца а мискача алапех а баха безаш хиннача Испане къахьегама халкъа вахара бокъонца дола сурт дуккхана хана денз дунен общественностах лочкъадаь лоаттадаь занавес. Гучаяьхар рузкъах йиза йоаллача боккхийча капиталистий зӀаммига мара йоацача кучкилган бирса къел юаш бахача Испане халкъах болча дуккхача нахаи юкъера йоккхий вӀашдухьаленаш.

Цу тайппара, укх шера бӀаьстан юхье хьайнача испански къахьегамхой забастовочни боламо низ болаш хӀама техар фашистски диктатурана. Ерригача Испане гӀолла декар цу болама юкъе хьахинна лозунг: «1962 шу — франкистски диктатура дӀаяккхара гӀулакха хоадамбергбола шу!» ПаргӀато, демократи сага хила доагӀаш дола вахар бахьан долаш лоаттабеча къовсама керда этап дӀайолаяьй испански халкъо. Гаьна яц из къовсам йизза котало а йоаккхаш чакхбаргбола ха. ПаргӀата даргда Испане халкъ!

Л. БОБРОВ.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, ЦӀеча фронтовикий улица, 15. **Телефонаш:** редактора зам. — 2-07-01; **бехктокхама секретара** — 2-45-48, партийни вахареи, экономикаи, письмойи отделий — 2-25-72; корректорске — 2-30-91;

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15. **Телефоны:** зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.

1918 шерарча 11-ча августа цӀерах йола типографи, г. Грозный, Революце проспект, 30/3.

Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФ05084 Заказ № 3528